

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tat-3 ta' Mejju, 2023

Appell Inferjuri Numru 61/2019 LM

Christian Ellul
(l-appellant')

vs.

Matthew Caruana Galizia
(l-appellat')

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dan huwa appell magħmul mir-rikorrent **Dr Christian Ellul (K.I. 301479M)**, [hawnhekk 'l-appellant'], minn sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) [minn issa 'l quddiem 'l-Ewwel Qorti'], tas-7 ta' Lulju, 2022, li permezz tagħha l-Ewwel Qorti laqgħet l-eċċezzjoni tal-intimat **Matthew Caruana Galizia** (hawnhekk 'l-appellat') fir-rigward tad-difiza ta' 'opinjoni onesta' mogħtija

minnu, u ċaħdet l-eċċezzjonijiet kollha l-oħra sollevati minnu. Fl-istess waqt, l-Ewwel Qorti ċaħdet it-talbiet tar-rikorrent bl-ispejjeż kontra tiegħu.

Fatti

2. Permezz tat-talba tiegħu lill-Ewwel Qorti, ir-rikorrent talab li l-intimat jiġi kkundannat iħallas il-massimu kkontemplat fil-Kap. 579 tal-Liġijiet ta' Malta, bħala danni in riparazzjoni tal-malafama sofferta minnu fir-rigward ta' *tweets* imtella' mill-profil tal-intimat fis-26 ta' Frar, 2018, fis-27 ta' Frar, 2018, fl-14 ta' Marzu, 2019 u fil-15 ta' Marzu, 2019, liema *tweets* ir-rikorrent jgħid li ġew ippubblikati biex itellfu u jnaqqsu r-reputazzjoni, l-integrità u l-unur tiegħu. Ir-rikorrent talab ukoll li l-Qorti tiddikjara li l-imsemmija *tweets* huma malafamanti u libellużi fil-konfront tiegħu għaliex jattakkawlu l-integrità, l-unur u r-reputazzjoni personali kif ukoll professjonali permezz ta' allegazzjonijiet u/jew insinwazzjonijiet għal kollox inveritieri u foloz.

Mertu

3. L-intimat fir-risposta tiegħu wieġeb li l-azzjoni fir-rigward tat-*tweets* ippubblikati minnu fis-26 ta' Frar, 2018 u fis-27 ta' Frar, 2018, hija preskritta a tenur tal-artikolu 18 tal-Kap. 579. Qal ukoll li l-fatt li ġew intavolati tliet kawżi ta' libell dwar l-istess pubblikazzjonijiet, jindika b'mod ċar li l-intenzjoni tar-rikorrent hija li jivvessa u joħnoq kull kritika. L-intimat eċċepixxa li r-rikorrent imkien ma indika b'liema parti tal-pubblikazzjonijiet tiegħu jhossu malafamat, u żied jgħid li l-pubblikazzjoni impunjata tammonta għal 'opinjoni onesta', u li l-pubblikazzjoni hija waħda privileġġata a tenur tal-artikolu 4(4)(a) tal-Kap. 579.

Qal ukoll li l-pubblikazzjoni tammonta għal *fair comment* dwar grajja ta' interess pubbliku li huwa raġonevoli f'soċjetà demokratika, u għalhekk it-talbiet tar-rikorrent għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra tiegħu.

4. Permezz ta' sentenza *in parte* mogħtija mill-Ewwel Qorti fid-29 ta' Jannar, 2020, gie deċiż li l-ewwel eċċezzjoni tal-intimat għandha tiġi milqugħa, u dan billi l-azzjoni tar-rikorrent dwar *tweets* ippublikati fis-26 ta' Frar, 2018 u fis-27 ta' Frar, 2018 hija preskritta a tenur tal-artikolu 18 tal-Kap. 579 tal-Liġijiet ta' Malta.

5. L-Ewwel Qorti ordnat li l-provi kollha mressqa fil-proċeduri fl-ismijiet **E&S Consultancy Limited vs. Caroline Muscat et** għandhom jgħoddu wkoll bħala prova f'dawn il-proċeduri, u dan għaliex is-soċjetà E&S Consultancy Limited, li tagħha r-rikorrent huwa direttur, fetħet proċeduri kontra ġurnalisti oħra rigward l-istess allegazzjonijiet u rapporti, jiġifieri dwar ir-rabta tas-soċjetà rappreżentata mir-rikorrent ma' Marian Kočner, u l-fatt li r-rikorrent innifsu kien miżżewweġ lil bint Kočner.

5. Ir-rikorrent **Dr Christian Ellul** xehed li huwa direttur tas-soċjetà E&S Consultancy Limited, flimkien ma' żewġ persuni oħra, u l-imsemmija soċjetà għandha *corporate service provider licence* sabiex toffri servizzi lil klijenti barranin. Qal li huwa kien miżżewweġ mara ta' nazzjonalità Slovakkja, bint ċertu Marian Kočner, li kien talbu jinkorporalu xi kumpanniji hawn Malta. Ix-xhud qal li wara ftit aktar minn sena żwieġ, huwa ddivorzja minn mal-mara tiegħu, u missierha, Kočner, kien talbu jagħlaq il-kumpanniji li kienu nfetħu minnu. Qal li huwa baqa' jsegwi l-proċess tal-likwidazzjoni ta' dawn il-kumpanniji, li ġew *struck off* fis-sena 2016. Ix-xhud qal li fis-sena 2017, huwa gie infurmat li l-

intimat Matthew Caruana Galizia permezz ta' *tweet* kien semma li x-xhud u Karl Schranz kienu għinu lil Marian Kočner fil-ħasil tal-flus u fi frodi fit-taxxa. Irrikorrent qal li l-intimat kien għamel konnessjoni bejn il-qtil tal-ġurnalist Jan Kuciak fis-Slovakkja u l-qtil ta' ommu Daphne Caruana Galizia, fejn spjega l-problema li fl-Ewropa l-ġurnalisti mhumiex protetti. Ix-xhud qal li l-intimat allega li huwa kien għen lil Kočner jaħsel flus u jevadi t-taxxa bl-istrutturi li kien inkorpora f'Malta. Ix-xhud qal li wara li dehret l-ewwel *tweet* tal-intimat, kien hemm ġurnali u *portals* oħra li rrappurtaw dwar din l-istorja, u dan kollu beda jhalli impatt fuq in-negozju mmexxi minnu. Qal ukoll li l-Malta Gaming Authority kienet tat deċiżjoni li huwa u d-direttur l-ieħor fin-negozju mhumiex *fit and proper* biex jagħmlu rappreżentazzjonijiet għan-nom tal-klijenti tagħhom.

6. **Karl Schranz**, direttur tas-socjetà E&S Consultancy Limited, fl-*affidavit* tiegħu qal li huwa kien jaf li kienet inħolqot kumpannija f'Malta li kienet topera mis-Slovakkja bl-isem ta' International Investment Holdings Limited, u Christian Ellul kien direttur ta' din il-kumpannija, u kien qiegħed jaqdi dan l-inkarigu *pro bono*. Qal li huwa kien jaf li din il-kumpannija kienet ta' dak li kien il-kunjatu ta' Ellul dak iż-żmien, u din il-kumpannija giet likwidata wara li giet awditjata. Qal li huwa ma setax jifhem kif hu jew id-direttur l-ieħor fil-kumpannija E & S Consultancy Limited kellhom x'jaqsmu ma' xi evażjoni tat-taxxa jew ħasil tal-flus, jew kif huma ġew assoċjati ma' qtil fis-Slovakkja. Ix-xhud qal ukoll li l-artikli li ġew ippubblikati kienu affettwawh ħafna kemm fil-ħajja privata tiegħu kif ukoll fil-ħajja personali, u dak iż-żmien ma kienx wieħed feliċi għall-kumpannija rappreżentata minnu, anki għaliex il-kumpannija bdiet issib diffikultajiet biex tingagga ħaddiema magħha. Għad-domandi li sarulu in kontro-eżami, ix-xhud

qal li l-proċeduri mibdija mill-MFSA u mill-*Gaming Authority* kontra tiegħu għadhom ma ntemmux, u huwa ġie infurmat mill-MGA u mill-MFSA li mhuwiex persuna *fit and proper*, u li din id-deċiżjoni kienet ibbażata fuq it-*tweets* ta' Caruana Galizia.

7. **Mariella Baldacchino** fl-*affidavit* tagħha qalet li hija bdiet taħdem mas-soċjeta rikorrenti f'Settembru tal-2015, bħala *senior lawyer*, u f'Jannar tal-2017 hija ġiet appuntata bħala direttriċi tal-istess kumpannija. Qalet li l-artikli u t-*tweets* ippubblikati mill-intimat bdew jiġu ripetuti minn ħafna ġurnalisti oħra, u għalhekk ittieħdet id-deċiżjoni li jiġu avvicinati l-ġurnalisti li bdew jirrappurtaw dwar it-*tweets* tal-intimat. Ix-xhud qalet li meta bdew jiġu ppubblikati dawn l-artikli u *tweets*, inħoloq stress u inkwiet kbir għall-futur tal-kumpannija u tal-impjegati tagħha.

8. **Dr. Dominic Micallef**, Chief Officer Enforcement fil-Malta Gaming Authority ['l-MGA'], xehed li d-deċiżjoni li ttieħdet mill-Awtorità biex diversi kumpanniji li huma involuti fihom Dr. Christian Ellul u Karl Schranz, fosthom is-soċjetà attriċi, ma jibqgħux jiġu kunsidrati li jissodisfaw ir-rekwiziti ta' *'fitness u propriety'* għall-finijiet tal-Awtorità, ittieħdet abbażi tar-rapportagġ li sar fil-midja dwar il-konnessjoni bejn il-kumpanniji li l-attur kien involut fihom u Marian Kočner li kien suspettat bil-qtil tal-ġurnalista Jan Kuciak u l-għarusa tiegħu, kif ukoll abbażi tal-allegazzjoni li dawn il-kumpanniji kienu intużaw minn Marian Kočner għal ħasil tal-flus bejn Malta u Slovakia.

9. Ix-xhud **Petra Camilleri** għan-nom tal-MFSA, spjegat li kienu saru proċeduri kontra s-soċjetà rikorrenti għaliex *prima facie* irriżulta li kien hemm ksur ta' xi regolamenti jew xi liġi tal-MFSA.

10. Ix-xhud **Dr Carl Brincat** għan-nom tal-Malta Gaming Authority, spjega li meta diretturi, *qualifying shareholders* jew persuni f'pożizzjonijiet ewlenin jitolbu liċenzja, l-MGA tagħmel *screening* kemm fl-istadju tal-applikazzjoni, kif ukoll fi stadju aktar tard. Qal li dak l-*iscreening* isir minn *open source intelligence*, fost verifiki oħra li jsiru, u fil-każ odjern saret indaġni fil-fond dwar is-soċjetà rikorrenti u d-diretturi tagħha, u mill-informazzjoni miġbura ġie determinat li dawn mhumiex *fit and proper*. Ix-xhud qal li minkejja li d-deċiżjoni tal-MGA hija waħda finali, din tibqa' sugġetta għall-appell li sar quddiem it-Tribunal ta' Revizjoni Amministrattiva, liema proċeduri għadhom pendenti.

11. L-intimat **Matthew Caruana Galizia**, fix-xhieda tiegħu quddiem l-Ewwel Qorti, spjega li kien sejjer jipprezenta traduzzjonijiet ta' xi artikoli li nkitbu mill-ġurnalista Jan Kuciak għal organizzazzjoni tal-aħbarijiet fis-Slovakkja, fejn dan investiga l-attivitajiet ta' Marian Kočner u r-relazzjoni tiegħu mas-soċjetà rikorrenti. Dawn id-dokumenti ġew esebiti mill-intimat, u jiffurmaw parti mill-atti tal-Ewwel Qorti.

Is-Sentenza Appellata

12. Permezz tas-sentenza mogħtija fis-7 ta' Lulju, 2022, l-Ewwel Qorti ddeċidiet li filwaqt li tiċhad l-eċċezzjoni numerata 1(ċ) fir-risposta tal-intimat, u tastjeni milli tiegħu konjizzjoni tal-eċċezzjoni 2(iii), tilqa' l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta taħt il-paragrafi 2(i) u 2(ii) fir-risposta tal-intimat, u konsegwentement tiċhad it-talbiet tar-rikorrent, u dan wara li għamlet is-segwenenti konsiderazzjonijiet:

"Ikkunsidrat;

Id-dikjarazzjonijiet impunjati f'din il-kawża huma dawk li ġew pubblikati mill-konvenut fl-14 ta' Marzu, 2019 u fil-15 ta' Marzu, 2019 fuq il-pjattaforma tal-midja soċjali Twitter: dawn iż-żewġ pubblikazzjonijiet ma ġewx milquta mis-sentenza parzjali mogħtija minn din il-Qorti fid-29 ta' Jannar, 2020 fejn ġie deċiż li l-azzjoni safejn tikkonċerna l-istqarrijiet ippubblikati mill-konvenut fis-26 ta' Frar, 2018 u fis-27 ta' Frar, 2018 hija preskritta. Id-deċiżjoni tad-29 ta' Jannar, 2020 tfisser li l-Qorti ma tistax tiegħu t-tweets tas-26 ta' Frar, 2018 u tas-27 ta' Frar, 2018 in konsiderazzjoni fid-deliberazzjonijiet tagħha dwar jekk għandhiex tilqa' t-talba tas-soċjetà attriċi għal malafama u kuntrarjament għal dak sottomess fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, għandha tillimita l-istħarriġ tagħha biss in kwantu għat-tweets tal-14 u l-15 ta' Marzu, 2019.

Fl-14 ta' Marzu, 2019, il-konvenut ippubblika s-segwenti dikjarazzjoni fuq il-pjattaforma tal-midja soċjali, Twitter: -

Jan was investigating tax fraud committed by Kočner and his Maltese lawyers and accountants Ellul & Schranz. Will there be arrests in Malta, too? (fn. 1 Dok. D fol 5)

Imbagħad fil-15 ta' Marzu, 2019, huwa ppubblika s-segwenti stqarrija:-

The full report on the Slovakia-Malta tax fraud that Jan Kuciak investigated, for which Slovak police now seem to be saying he was murdered: [theshiftnews.com/2019/03/15/the ...](http://theshiftnews.com/2019/03/15/the...) Still no arrests in Malta for the lawyers and accountants who engineered the scheme. (fn. 2 Dok. E, fol. 6)

Il-Qorti tibda biex tosserva li għall-proponibbiltà tal-azzjoni għal malafama jeħtieġ li jkun hemm xi inferenza li torbot lill-persuna aggravata mal-istqarrija impunjata għaliex jekk il-persuna aggravata mhijiex identifikata fil-pubblikazzjoni, ma tistax titqies li sofriet ħsara lir-reputazzjoni tagħha u li giet malafamata b'effett ta' dik il-pubblikazzjoni.

Collins, fir-rigward tal-kunċett tal-identifikazzjoni tal-persuna aggravata fil-pubblikazzjoni, jgħid hekk:

“A statement can identify a person even though the person is not referred to by name, if it contains material which would lead people acquainted with the person to believe that he or she was the person referred to. Any damages award in such a case needs to take into account that not every person to whom the statement was published will necessarily have understood it to be of and concerning the claimant.” (fn. 3 Collins on Defamation (2014 Ed.), Matthew Collins QC.5.08, p. 107)

Naturalment, meta l-persuna hija msemmija b'isimha f'dikjarazzjoni malafamanti, hija b'hekk identifikata lil dawk kollha li lilhom tiġi ppubblikata dik l-istqarrija u huwa

irrelevanti l-fatt li l-eċċipjenti tal-istqarrija ma għandhom l-ebda għarfien tal-persuna aggravata.

Jingħad ukoll li meta l-persuna aggravata mhijiex imsemmija b'isimha fl-istqarrija impunjata u jeħtieġ li l-qarrej ikollu għarfien dwar xi fatt estrinsiku għall-pubblikazzjoni biex ikun f'pożizzjoni li jidentifika lill-persuna aggravata, jinkombi lill-attur iressaq prova mhux biss tal-persuni li identifkawh mill-pubblikazzjoni iżda wkoll tal-fatti l-oħra li jikkostitwixxu l-għarfien speċjali. F'kull każ iżda, it-test jibqa' wieħed oġġettiv: jekk persuna ordinarja u raġjonevoli fil-kategorija tal-persuni li lilhom tiġi ppubblikata l-istqarrija impunjata, tkun fehmet raġjonevolment li l-pubblikazzjoni tirreferi lill-persuna aggravata mhux imsemmija b'isimha.

“The test is whether there is ‘something in the defamatory manner or in the circumstances in which it is published, which indicates, and enables a jury to find, that particular individuals are defamed, although they are not named.” (fn. 4 **Knupfer v. London Express Newspaper Ltd** (1994) AC 116 (HL), p. 119-121).

*Fid-deċiżjoni fil-każ ta' **MDA Marine Design Associates Ltd v. British Columbia Ferry Services Inc.** (fn. 5 2008 BCSC 1432 (para. 20), intqal hekk minn Fenlon J:-*

“A plaintiff may be identified even though he is not mentioned by name, where a reference is made to something over which he exercises control or for which he has some responsibility.”

Applikat dan l-insenjament għall-pubblikazzjonijiet in dizamina, il-Qorti fehmet illi l-pubblikazzjonijiet impunjati huma evidentement dwar u jikkonċernaw lil persuni, avukat u accountant b'kunjomhom Ellul u Schranz rispettivament u li jaħdmu taħt l-isem Ellul & Schranz. Huwa minnu li mill-provi jirriżulta li Christian Ellul, l-attur u Karl Schranz jipprattikaw il-professjoni rispettiva tagħhom permezz ta' kumpannija bl-isem E&S Consultancy Limited u mhux “Ellul & Schranz” iżda huwa daqstant ovvu mill-pubblikazzjoni li l-isem “Ellul & Schranz” huwa l-isem ta' ditta ta' “lawyers and accountants” li l-kunjomijiet rispettivi tagħhom huma Ellul u Schranz. Minn dan il-Qorti tikkonkludi illi għaladarba n-negozju tagħhom hija identifikabbli mill-istqarrija “lawyers and accountants Ellul & Schranz”, huwa identifikabbli suffiċjentement ukoll l-attur bħala wieħed miż-żewġ persuni li huma involuti f'dan in-negozju, imsemmi wara kollox speċifikament b'kunjomu.

Mill-provi li ressaq l-attur jirriżulta wkoll li huwa avukat kif ukoll direttur fis-soċjetà E & S Consultancy Limited li topera fil-qasam tal-kumpanniji: dan ifisser li persuni li jaħdmu f'dan il-qasam partikolari jistgħu jifhmu mingħajr wisq sforz u tiġbid, ir-referenza għal “lawyers and accountants Ellul & Schranz” bħala referenza għas-soċjetà E & S Consultancy Limited li hija tal-attur u ta' sieħbu Karl Schranz li huwa

accountant. Għall-Qorti, munita b'din l-informazzjoni, il-konnessjoni bejn "Maltese lawyers and accountants Ellul & Schranz" u l-attur, il-konnessjoni hija evidenti u hi l-fehma tagħha li l-attur huwa identifikabli fil-pubblikazzjonijiet impunjati.

Mill-provi li ressaq l-attur jirrizulta ukoll illi kien hemm min identifikah bħala wieħed mill-persuni li l-konvenut kien qed jirreferi għalihom fit-tweet tiegħu bħala "Maltese lawyers and accountants Ellul & Schranz". Speċifikament, Dr Dominic Micallef, Chief Officer Enforcement fil-Malta Gaming Authority, xehed li d-deċiżjoni li ttieħdet mill-Awtorità biex l-attur u diversi kumpanniji li huwa involut fihom ma jibqagħux jiġu kkunsidrati li jissodisfaw ir-rekwiziti ta' "fitness u propriety" għall-finijiet tal-Awtorità, ittieħdet abbażi tar-rapportagġ li sar fil-midja dwar il-konnessjoni bejn il-kumpanniji li l-attur kien involut fihom u Marian Kočner li kien suspettat bil-qtil tal-ġurnalista Jan Kuciak u l-għarusa tiegħu, kif ukoll abbażi tal-allegazzjoni li dawn il-kumpanniji kienu intużaw minn Marian Kočner għal ħasil tal-flus bejn Malta u Slovakia.

Barra dan, għandu jingħad ukoll illi għalkemm Christian Ellul, l-attur, huwa identifikat b'mod dirett biss fil-pubblikazzjoni tal-14 ta' Marzu, 2019 u mhux ukoll f'dik tal-15 ta' Marzu, 2019, il-Qorti tosserva li din issegwi u hija marbuta intrinsikament mat-tweet preċedenti, dan permezz tar-riproduzzjoni tal-istess tweet tal-14 ta' Marzu, 2019. Dan ifisser li qarrej tat-tweet tal-15 ta' Marzu, 2019 għandu aċċess dirett għall-kontenut tat-tweet tal-14 ta' Marzu, 2019 fejn hemm referenza aktar speċifika u espressa għall-avukati u accountants li saret referenza għalihom b'mod ġenerali fl-aħħar tweet u konsegwentement, jista' faċilment jifhem li l-attur huwa wieħed mill-persuni msemmija fit-tweet tal-15 ta' Marzu, 2019 bħala l-"lawyers and accountants who engineered the scheme". Konformement, l-identifikazzjoni tal-attur, ġaladarba saret f'pubblikazzjoni waħda, għandha titqies li saret ukoll għall-fini tal-pubblikazzjoni l-oħra.

Iżda fuq kollox, fit-tweet tal-15 ta' Marzu, 2019, il-konvenut ipprovdni link dirett għall-artikolu ppubblikat fuq theshiftnews.com fejn il-qarrej li jaċċedi f'dan l-artikolu bl-użu tal-link, jista' josserva minnufih li l-attur Christian Ellul huwa msemmi b'ismu sħiħ u b'hekk huwa inkonfutabbilment identifikat.

Ikkunsidrat;

Jirrizulta illi fiż-żewġ publikazzjonijiet ossia tweets li qegħdin fil-mira ta' din l-azzjoni ta' libell, riprodotti aktar qabel, il-konvenut għamel, in sostanza, dawn l-istqarrijiet:

(i) Marian Kočner ikkommetta flimkien mal-avukati u accountants Maltin tiegħu Ellul & Schranz, frodi fit-taxxa; (ii) dan il-frodi kien jitwettaq permezz ta' skema li kienet tinħadem minn Malta u mill-Islovakja, skema li ġiet ippjanata ("engineered") minn Ellul & Schranz, (iii) Jan Kuciak kien qed jinvestiga proprju din l-iskema ta' frodi fit-

taxxa meta ġie maqtul u li din l-investigazzjoni kienet qed titqies possibilmnt bħala l-mottiv wara dan l-omicidju, (iv) jistaqsi għaliex l-avukati u accountants ta' Marian Kočner għadhom ma ġewx ukoll arrestati b'rabta ma' dawn il-fatti.

Minn dan il-Qorti tislet is-segwenti:-

(i) L-imputazzjoni illi Dr. Christian Ellul u Karl Schranz huma l-avukati u l-accountants ta' Marian Kočner;

(ii) L-imputazzjoni li dawn il-persuni kienu involuti flimkien mal-istess Marian Kočner, persuna akkuzata bil-qtil ta' ġurnalista, fl-ippjanar u operazzjoni ta' skema biex jikommettu reat kriminali, cioè frodi fit-taxxa;

(iii) In kwantu speċifikament għat-tweet tal-15 ta' Marzu, 2019, il-Qorti taqbel mas-soċjetà attriċi illi l-imputazzjoni li tinsilet mill-istqarrija tal-konvenut, hija li l-qtil ta' Jan Kuciak huwa marbut mal-iskema li ħaddem Marian Kočner bl-involviment tal-uffiċjali tas-soċjetà attriċi, biex jiġi kommess frodi fit-taxxa.

(iv) Il-Qorti taqbel ukoll illi l-konvenut qed jissuġġerixxi li abbażi tal-involviment tal-uffiċjali tas-soċjetà attriċi ma' Marian Kočner, abbażi tal-involviment tagħhom fit-tweet ta' dan il-frodi, u abbażi tal-qtil ta' Jan Kuciak, hemm lok li huma jiġu arrestati.

*Izda kuntrarjament għal dak li ġie sottomess mill-attur, il-Qorti ma taqbilx li l-pubblikazzjonijiet tal-konvenut iwasslu l-imputazzjoni espressa li huwa għandu jiġi arrestat speċifikament **b'rabta mal-qtil ta' Jan Kuciak** – dan ma jintqal imkien fiż-żewġ tweets. Għall-kuntrarju, il-Qorti tidentifika l-mertu tat-tweets u l-enfasi li sar fihom, fil-kommissjoni ta' frodi fit-taxxa da parti tal-attur u s-soċju tiegħu u mhux fil-qtil ta' Jan Kuciak; kemm hu hekk fit-tweet tal-15 ta' Marzu, 2019 il-konvenut jiżvela l-pubblikazzjoni tar-rapport sħiħ dwar “the Slovakia-Malta tax fraud” fuq is-sit elettroniku theshiftnews.com u jitkellem dwar l-avukati u l-accountants li sawru l-iskema tal-frodi.*

Wara kollox, l-imputazzjoni għandha tinftiehem minn persuna raġjonevoli mingħajr wisq sforz u tiġbid izda hawnhekk, mingħajr sforz u tiġbid mhux raġjonevoli l-imputazzjoni impunjata mill-attur mhijiex waħda li titnissel raġjonevolment. Jinsab ritenut illi għad-determinazzjoni ta' jekk stqarrija hijiex kapaci twasal l-imputazzjoni impunjata:-

“(1) the governing principle is reasonableness (2) the hypothetical reasonable reader is not naive but he is not unduly suspicious. He can read between the lines. He can read in an implication more readily than a lawyer and may indulge in a certain amount of loose thinking **but he must be treated as being a man who is not avid for scandal and someone who does not, and should not, select one bad meaning where**

other non-defamatory meanings are available ...” (fn. 6 *Jeynes v News Magazines Ltd* [2008] EWCA)

Għandu jiġi senjalat ukoll illi l-kunċett ta' arrest ma twassalx neċessarjament imputazzjoni ta' ħtija: għall-kuntrarju, fil-fehma tal-Qorti hemm qabza sinjifikanti bejn il-kunċett ta' suspett raġonevoli ta' ħtija li jifforma l-bażi tal-arrest ta' persuna, u dikjarazzjoni ta' ħtija: l-espressjoni tal-fehma li jista' jkun hemm bażi għall-arrest ta' persuna ma twassalx, kuntrarjament għal dak li ġie sottomess mis-soċjetà attriċi, imputazzjoni li dik il-persuna hija ħatja ta' reat.

*Fid-deċiżjoni fil-każ **Mirror Newspapers Ltd v. Harrison** (fn. 7 1982) 149 CLR 293; [1982] HCA 50), ġie ritenut hekk in tema ta' stqarrijiet li jwasslu imputazzjoni ta' suspett jew ta' ħtija:-*

“The ordinary reasonable reader is mindful of the principle that a person charged with a crime is presumed innocent until it is proved that he is guilty. Although he knows that many persons charged with a criminal offence are ultimately convicted, he is also aware that guilt or innocence is a question to be determined by a court, generally a jury, and that not infrequently, the person charged is acquitted.

In this situation, the reader will view the plaintiff with suspicion, concluding that he is a person suspected by the police of having committed the offence and that they have ground for laying a charge against him. But this does not warrant the conclusion that by reporting the fact of arrest and charge, a newspaper is imputing that the person is guilty.”

Wisq inqas f'każ bħal dan in diżamina, fejn l-attur ma ġiex u mhuwiex arrestat u l-istqarrija impunjata mhijiex qiegħda twassal imputazzjoni ta' ħtija iżda qiegħda tissuġġerixxi biss li jista' jkun hemm lok għal arresti abbażi tal-fatti li jsir referenza għalihom fit-tweets tal-konvenut.

Intqal ukoll fl-istess deċiżjoni appena citata:-

“A distinction needs to be drawn between the reader’s understanding of what the newspaper is saying and judgments or conclusions which he may reach as a result of his own beliefs and prejudices. It is one thing to say that a statement is capable of bearing an imputation defamatory of the plaintiff because the ordinary, reasonable reader would understand it in that sense, drawing in his own knowledge and experience of human affairs in order to reach that result. It is quite another thing to say that a statement is capable of bearing such an imputation merely because it excites in some readers a belief or prejudice from which they proceed to arrive at a

conclusion unfavourable to the plaintiff. The defamatory quality of the published material is to be determined by the first, not by the second, preposition.”

*Hija l-fehma tal-Qorti fil-każ odjern illi l-imputazzjoni li wassal il-konvenut bid-dikjarazzjoni tiegħu li għadhom ma sarux arresti f’Malta in konnessjoni ma’ skema ta’ frodi fit-taxxa li kien involut fiha l-attur, ma tistax titqies raġjonevolment bħala imputazzjoni li l-avukati u accountants Maltin ta’ Marian Kočner bħala ufficjali tas-soċjetà attriċi huma ħatja ta’ frodi fit-taxxa, wisq u wisq inqas li huma ħatja tal-qtil tal-ġornalista. Għall-qarrej ordinarju u raġjonevoli, l-imputazzjoni li tinsilet, kif diġà ġie stabbilit, hi **tal-involviment tal-attur u s-soċju tiegħu ma’ Marian Kočner fit-twetiq ta’ reat ta’ frodi dwar it-taxxa li Jan Kuciak kien qed jinvestiga meta ġie maqtul u konsegwentement, tal-eżistenza ta’ assoċjazzjoni ma’ dan il-qtil, assoċjazzjoni li timmerita investigazzjoni kriminali.***

lkkunsidrat;

Illi biex stqarrija tista’ titqies li hija diffamatorja, jeħtieġ li jintwera li din tikkawża ħsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna aggravata jew tal-anqas li jkollha l-propensità li tikkawża ħsara serja lir-reputazzjoni.

Dwar il-prova tal-ħsara għar-reputazzjoni, il-Gatley jgħid hekk:-

“Proof that serious harm to reputation has actually occurred will obviously suffice but the claimant need only prove that such harm was likely. The harm need not manifest itself in financial terms, though it may do so: serious harm for the purposes of this provision may also be established by proof that the effect of the libel was to cause others to shun the claimant, or that the claimant was caused serious injury to feelings, distress, hurt and/or humiliation”. (*fn. 8 Gatley on Libel and Slander, Twelfth Ed. (2013) 2.6, pg. 41*)

Dan ifisser illi mhux meħtieġ li l-attur iressaq prova li huwa attwalment ġarrab ħsara f’termini finanzjarji jew tanġibbli jew li r-reputazzjoni tiegħu ntlaqtitx negattivament b’mod konkret bħala riżultat tal-allegat malafama.

*Fl-istess waqt għandu jingħad ukoll li huwa ġeneralment aċċettat fil-ġurisprudenza u materja illi imputazzjoni li l-persuna aggravata kien jew seta’ kien possibilment involut sa ċertu grad, f’attività illeċita jew kriminali jew, fi kliem Collins (*fn. 9 6.10 p. 117*), imputazzjoni li minħabba f’xi kondotta partikolari, il-persuna aggravata huwa “dishonest or fraud, a hypocrite, dishonourable, immoral, or actuated by some improper motive, insolvent or unwilling to pay debts or incompetent or otherwise unfit for some role,” (*fn. 10 fil-każ ċelebri Sim v. Stretch – 1936, 2 All England Law Reports, 1237 (House of Lords, per Lord Atkin) – ġie ritenut illi sabiex jiġi stabbilit jekk**

l-istqarrija impunjata twasalx imputazzjoni li hi diffamatorja, irid jiġi affermat illi “the words tend to lower the plaintiff in the estimation of right-thinking members of society generally.”

Fil-fehma tal-Qorti, imputazzjonijiet bħal dawk appena identifikati indubbjament jitlejgħu dell ikrah fuq l-integrità tal-attur u huma kapaċi jikkagunaw ħsara serja lir-reputazzjoni tiegħu. Fil-fatt, ġie ppruvat li l-istqarrijiet li saru fil-pubblikazzjonijiet in dizamina, u dawk preċedenti, wasslu għar-revoka tal-liċenzji li kienu ġew konċessi lill-attur mill-MFSA u wasslu wkoll biex il-Malta Gaming Authority tqis li applikazzjonijiet li jsiru magħha mill-attur ma jibqgħux jissodisfaw ir-rekwiżit ta’ fitness and propriety. Billi b’dawn id-deċiżjonijiet l-attur ġie mwaqqaf milli jipprovdi servizzi lil klijenti attivi u prospettivi tiegħu, huwa ppruvat li l-imputazzjonijiet magħmula, meħudin waħedhom, mhux biss huma kapaċi li jikkagunaw ħsara serja lir-reputazzjoni tal-attur iżda effettivament ikkagunaw ħsara serja.

Ikkunsidrat;

Illi fin-nota ta’ sottomissjonijiet tiegħu, l-attur jargomenta illi l-fatt illi huwa ppruvat li l-imputazzjonijiet li wassal il-konvenut fl-istqarrijiet tiegħu, huma kapaċi jirrekaw u effettivament ikkagunaw ħsara lir-reputazzjoni tiegħu, ifisser li dawn għandhom jitlejgħu bħala diffamatorji u li din il-prova hija biżżejjed biex il-Qorti tiddeċiedi kontra l-konvenut u tikkundannah għall-ħlas ta’ danni morali. Għalkemm hu minnu li għas-suċċess tal-azzjoni għal malafama il-prova tal-ħsara serja lir-reputazzjoni hija sine qua non, dan ma jfissirx li l-azzjoni tiegħu hemm. Il-konvenut huwa mogħti d-dritt li jilqa’ għall-azzjoni għal malafama b’difizi varji, fosthom dawk maħsuba speċifikament fl-artikoli 4, 4(6), 5, 6 u 7 tal-Att dwar il-Midja u l-Malafama liema difizi, f’każ li jiġu milqugħa, ikollhom l-effett li jwaqqgħu l-azzjoni għal malafama minkejja li l-kriterju ta’ ħsara serja jkun teoretikament sodisfatt. Dan ifisser li kuntrarjament għal dak sottomess mill-attur, mhux biżżejjed għas-suċċess tal-azzjoni għal malafama l-prova tal-kriterju meħtieġ mill-Artikolu 3(4) tal-Att jekk il-konvenut juri b’suċċess li l-istqarrija diffamatorja li ġiet ippubblikata hija inter alia il-verità, l-opinjoni onesta tiegħu jew li l-pubblikazzjoni tikkostitwixxi rapportaġġ in buona fede dwar materja ta’ interess pubbliku.

Ikkunsidrat;

Minn qari tar-Risposta tal-konvenut il-Qorti fehmet li l-konvenut, fil-paragrafu 2(ii) mhux qed jinvoka d-difiza taħt l-Artikolu 5 tal-Att ċioé d-difiza tal-pubblikazzjoni dwar materja ta’ interess pubbliku, iżda dik taħt l-Artikolu 4(2) tal-Att, ċioé li l-pubblikazzjoni impunjata tirrappreżenta l-opinjoni onesta tiegħu. Din l-eċċezzjoni hija bbazata mhux biss fuq fatt li eżista fiż-żmien li fih tal-pubblikazzjoni tad-dikjarazzjoni

li dwarha jkun sar l-ilment (fn. 11 Artikolu 4(2)(c)(i) tal-Kap. 579), iżda hija bbażata wkoll espressament u speċifikatament fuq fatt affermat f'pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku ("id-dikjarazzjoni privileġġjata") li tkun digà ngħatat pubbliċità b'mod aċċessibbli għal udjenza kbira f'medium stabbilit (fn. 12 Artikolu 4(2)(c)(ii) u Artikolu 4(4) tal-Kap. 579).

Dan qed jingħad għaliex id-dikjarazzjoni privileġġjata li saret referenza għaliha mill-konvenut fir-Risposta tiegħu (fn. 13 Eċċezzjoni 2(ii) m'hijiex dik maħsuba fl-Artikolu 5 tal-Kap. 579 fejn il-konvenut fl-azzjoni jiddefendi l-pubblikazzjoni impunjata per se bħala publikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku, iżda hija dik maħsuba speċifikatament taħt is-subartikolu (4)(a) tal-Artikolu 4 tal-Att. Dan is-subartikolu jorbot esklussivament mad-difiża taħt l-Artikolu 4(2) - dik tal-opinjoni onesta - li jfisser li d-difiża invokata fil-paragrafu 2(ii) tar-Risposta tal-konvenut m'hijiex difiża ad hoc u distinta mid-difiża tal-opinjoni onesta, iżda hija parti integrali minn din l-istess difiża.

Għandu jingħad illi għas-suċċess tad-difiża taħt, inter alia, l-Artikolu 4(2) tal-Att, jeħtieġ li jintwera li l-persuna aggravata hi persuna pubblika skont it-tifsira taħt is-subartikolu (5) tal-istess Artikolu 4. Issa fost id-definizzjonijiet ta' persuna pubblika għall-finijiet tad-difiża tal-opinjoni onesta, l-Att jinkludi persuna li abitwalment teżerċita professjoni, arti jew sengħa fejn il-fatti attribwiti lilha jirreferu għat-twertiq ta' dik il-professjoni, arti jew sengħa. F'dan il-każ, il-Qorti hi tal-fehma li dan ir-rekwiżit huwa sodisfatt għaliex effettivament, l-attur huwa accountant kif ukoll ufficjal ossia direttur ta' soċjetà kummerċjali li teżerċita negozju konsistenti inter alia fil-provvizjoni ta' dawk is-servizzi speċifikati fl-istatut tagħha. Inoltre, il-fatti attribwiti lilu mill-konvenut fil-pubblikazzjonijiet impunjati jirreferu sewwasew għall-prestazzjoni ta' dawk is-servizzi ċioe illi l-involviment tal-attur bħala accountant f'attivitajiet u tranzazzjonijiet suspettużi li kienu fil-mira tal-investigazzjonijiet ġornalistiċi ta' Jan Kuciak li nqatel possibilmment minħabba din l-investigazzjoni li kien qed iwettaq.

Għas-suċċess ta' din id-difiża, il-konvenut jeħtieġli juri wkoll illi l-istqarrija impunjata tikkostitwixxi stqarrija ta' opinjoni u mhux stqarrija ta' fatt (fn. 14 Artikolu 4(2)(a) tal-Kap. 579). Fir-rigward, jinsab ritenut illi:-

"A statement might be either a statement of fact or an expression of opinion depending on the context. The form in which the statement appeared and the style adopted by the publisher will often be decisive.

...

*Some assertions of fact may be defended as expressions of opinion, **if they are in the nature of deductions of conclusions arrived at by the publisher from other facts which are sufficiently stated or indicated**, where it will be obvious to the reasonable*

person that the publisher could not have had direct knowledge of the matter stated and must have been expressing a view or inference” (fn. 15 Collins, 9.12 p. 192) [emfasi tal-Qorti]

Il-Qorti tqis li l-istqarrijiet impunjati f'din il-kawża, pubblikati fit-tweets tal-konvenut tal-14 ta' Marzu 2019 u l-15 ta' Marzu 2019, m'humiex stqarrijiet ta' fatt iżda jikkostitwixxu dikjarazzjoni tal-konkluzjoni jew il-fehma li wasal għaliha l-konvenut abbażi tal-fatti li jinsabu indikati fl-istess tweets.

*Inoltre, għandu jingħad illi mhux meħtieġ li l-konvenut jipprova l-verità sostanzjali ta' **kull** allegazzjoni ta' fatt li fuqha tinsab imsejsa l-opinjoni u huwa biżżejjed biex jingħata sostenn fattwali suffiċjenti lill-kummenti tal-konvenut. Fir-rigward, Collins jirritjeni illi m'huwiex daqstant rilevanti li jkun sar “misstate[ment] one of the foundational facts” jew li l-konvenut ma jkunx għamel referenza cara fil-pubblikazzjoni għall-fatti **kollha** li kienu noti lilu (fn. 16 9.29. p. 196): huwa biżżejjed li jkun eżista xi fatt indipendenti fiż-żmien tal-pubblikazzjoni u li persuna onesta setgħet qablet mal-espressjoni tal-fehma tal-konvenut fil-pubblikazzjoni tiegħu (fn. 17 din il-fehma Collins jibbażaha fuq il-premessa li: “The section 3 defence (l-ekwivalenti tal-Artikolu 4(2) tal-Att) ... liberalizes the law quite radically. It will seemingly be open to defendants, in order to establish the third condition for the operation of the defence, to fish around for facts, or matters asserted to be facts in privileged statements, even if those facts or matters were not known to them at the time they expressed their opinions ...” – Collins On Defamation, supra 9.32 p. 198). **Għalhekk, il-fatt li l-konkluzjoni li wasal għaliha u li esprima fil-pubblikazzjoni tiegħu il-konvenut, tista' ma tkunx korretta, ma jfissirx neċessarjament li d-difiza tal-opinjoni onesta għandha tfalli.***

B'referenza għall-ħtiġiet tal-Artikolu 4(2)(b) tal-Att, il-Qorti tqis illi l-baži tal-opinjoni tal-konvenut li l-attur u s-soċju tiegħu kienu involuti ma' Marian Kočner fil-kommissjoni ta' frodi fit-taxxa u l-ħtieġa li tiġi investigata il-konnessjoni Maltija ma' Marian Kočner billi jitwettqu arresti wkoll f'Malta, hija indikata suffiċjentement fil-pubblikazzjonijiet ossia tweets tal-14 ta' Marzu, 2019 u tal-15 ta' Marzu, 2019.

Dan permezz ta' (i) id-dikjarazzjoni li Jan Kuciak kien qed jinvestiga skema li permezz tagħha Marian Kočner kien qed iwettaq frodi fit-taxxa (ii) id-dikjarazzjoni li Jan Kuciak kien qed jinvestiga din l-iskema ta' frodi; (iii) id-dikjarazzjoni li r-rapport sħiħ dwar din l-iskema ta' frodi ġie publikat fuq is-sit elettroniku theshiftnews.com (fn. 18 Fit-tweet tal-15 ta' Marzu, 2019, il-konvenut ipprova link għall-artikolu publikat dakinhar stess fuq is-sit elettroniku theshiftnews.com li fih rapport dettaljat dwar l-iskema ta' frodi fit-taxxa tal-VAT li fiha kienu involuti l-kumpanniji Maltin ta' Marian Kočner li

twaqqfu mis-soċjetà attriċi E&S Consultancy Limited, skema li kienet qed tiġi investigata minn Jan Kuciak fiż-żmien meta nqatel); (iv) id-dikjarazzjoni li l-Pulizija fl-Islovakja kienet qed tqis din l-investigazzjoni ta' Jan Kuciak bħala mottiv għall-omicidju tiegħu u fuq kollox, (v) l-indikazzjoni permezz ta' hyperlink formanti parti mit-tweet tal-14 ta' Marzu, 2019, tal-fatt li Marian Kočner ġie arrestat in konnessjoni ma' dan l-omicidju, hyperlink li jwassal lill-qarrej direttament għall-artikolu ppubblikat fuq is-sit elettroniku tal-OCCRP dwar l-arrest tal-istess Marian Kočner għall-omicidju ta' Jan Kuciak. (fn. 19 Għall-Qorti, anke jekk il-qarrej ta' dawn it-tweets jagħžel li ma jaqrax il-materjal kollu oġġett tal-hyperlink, l-ewwel sentenza tal-linked content (OCCRP. BREAKING: Local media are reporting that Marian Kočner, a wealthy Slovak businessman, has been charged in connection with the murders of investigative journalist Jan Kuciak and Martina Kusnirova ...) tirriżulta mit-tweet innifsu u hija biżżejjed biex tipprovdi parti mill-indikazzjoni tal-baži tal-konvenut kif imfissra fit-tweet tiegħu li jistenna li jkun hemm arresti f'Malta).

Ikkunsidrat;

*Illi in kwantu għar-reqwizit tal-**paragrafu (ċ)(i) tal-Artikolu 4(2) tal-Att**, cioè li jrid jintwera illi persuna onesta setgħet ikollha dik l-opinjoni abbaži ta' kwalunkwe fatt li eżista fiż-żmien li fih id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment kienet ippubblikata, ġie ritenut fir-rigward illi **kwalsiasi fatt rilevanti jista' jiswa għall-fini ta' din il-prova**, basta jintwera wkoll li persuna onesta setgħet kellha l-istess opinjoni impunjata abbaži tal-fatt jew dawk il-fatti invokati mill-konvenut in sostenn tad-dikjarazzjoni tal-opinjoni tiegħu (fn. 20 Din il-fehma Collins jibbazaha fuq il-premessa li: "The section 3 defence (l-ekwivalenti tal-Artikolu 4(2) tal-Att) ... liberalizes the law quite radically. It will seemingly be open to defendants, in order to establish the third condition for the operation of the defence, to fish around for facts, or matters asserted to be facts in privileged statements, even if those facts or matters were not known to them at the time they expressed their opinions ...." – On Defamation, supra 9.32 p. 198). Mhux meħtieġ għas-suċċess ta' din id-difiża li jintwera li l-konvenut kien jaf b'dawk il-fatti meta esprima l-opinjoni tiegħu u kif diġà ngħad, mhux meħtieġ lanqas li tiġi ppruvata l-verità ta' kull allegazzjoni ta' fatt li fuqu qed jiġi allegat li l-opinjoni ġiet ibbazata. **Lanqas jidher li huwa rilevanti għall-fini tad-difiża tal-opinjoni onesta taħt l-Att li wieħed mill-fatti fondamentali tal-istqarrija ġie kwotat ħazin jew li persuni onesti oħrajn setgħu fformulaw opinjonijiet differenti abbaži tal-fatti kollha mistqarra, purché persuna onesta, nonche armata bil-beneficċju ta' fatti jew informazzjoni addizzjonali, setgħet ġenwinament tesprimi dik il-fehma li hija impunjata mill-persuna aggravata. (fn. 21 Ara spjegazzjoni ta' Collins, 9.28 u 9.29, p. 186)***

Wara kollox, huwa l-jedd ta' kull individwu li jiffirma opinjonijiet u jesprimihom lil ħaddieħor u għandu dritt ukoll jirrejaġixxi u jirrispondi għal dak li jiġri madwaru b'mod soġġettiv, anke jekk f'dan il-proċess ikun wasal għal konklużjonijiet mhux korretti: "the right to make honest but derogatory expressions of opinions on such matters was and is an important safeguard for freedom of expression". (fn. 22 **Joseph v. Spiller**, Lord Phillips, 2010, UKSC, 53 (2011) A.C. 852)

Minn din il-perspettiva jidher illi d-difiża tal-opinjoni onesta taħt l-Att hija ferm iktar liberali u flessibbli mid-difiża tal-kumment ġust li kien disponibbli qabel id-dħul fis-seħħ tal-Att XI tal-2018: liberalizzazzjoni li hi konsistenti ma' applikazzjoni iktar vantaġġuza ta' difiża li hija maħsuba biex tkompli tippromwovi u ssaħħaħ l-interess pubbliku fil-libertà tal-espressjoni.

Il-konvenut invoka wkoll id-dispożizzjonijiet tal-**Artikolu 4(2)(ċ)(ii) u tal-Artikolu 4(4)(a) tal-Att** in sostenn tad-difiża tal-opinjoni onesta, cioè illi persuna onesta setgħet kellha l-istess opinjoni **abbazi ta' kull haġa affermata bħala fatt f'dikjarazzjoni privileġġjata ppubblikata qabel id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilmient**. Hawnhekk il-konvenut jeħtieġu jipprova li huwa fformula l-fehma tiegħu u ppubblika l-opinjoni impunjata abbazi ta' fatt li kien qara jew sema' f'xi pubblikazzjoni fuq materja ta' interess pubbliku ppubblikata f'medium stabbilit u li persuna onesta setgħet tesprimi l-istess opinjoni tiegħu kieku tkun a konoxxenza ta' dan il-fatt. Kif rajna, il-konvenut mhux qed jinvoka d-difiża taħt l-Artikolu 5 tal-Att fejn allura, kien ikollu jissodisfa r-rekwiżit li l-pubblikazzjoni impunjata, irid ikun in toto jew in parti dwar materja ta' interess pubbliku. Għalhekk, għall-finijiet tar-rekwiżit tal-paragrafu (ċ)(ii) tal-Artikolu 4(2), m'hijiex l-istqarrija impunjata li trid tkun dwar materja ta' interess pubbliku iżda hija dik il-pubblikazzjoni li l-konvenut jikkontendi li fiha jkun ġie affermat fatt jew fatti li abbazi tagħhom persuna onesta setgħet tikkondividi l-opinjoni impunjata, li trid tittratta dwar materja ta' interess pubbliku.

Ikkunsidrat;

Fil-fehma tal-Qorti, il-konvenut ressaq prova konkreta li d-dikjarazzjoni tal-opinjoni tiegħu hija bbażata fuq għadd ta' fatti li eżistew fiż-żmien tal-pubblikazzjonijiet u li għandhom bażi fattwali sostantiva, fosthom: il-fatt li l-attur huwa avukat filwaqt li s-soċju tiegħu huwa accountant u aġixxew għal numru ta' snin bħala diretturi u company secretary rispettivament fiż-żewġ kumpanniji Maltin li huma waqafu f'Malta għal Marian Kočner; il-fatt li, kif ammess mill-attur innifsu, is-soċjetà li fiha huwa direttur (E & S Consultancy Limited) u li waqafet dawn il-kumpanniji għal Marian Kočner, kellha sehem f'waħda minn dawn il-kumpanniji; il-fatt li l-istess attur kien miżżewweġ lit-tifla ta' Marian Kočner f'tit taż-żmien wara l-inkorporazzjoni tal-

kumpanniji Maltin u b'hekk kien hemm rabta familjari bejnu u bejn Marian Kočner; il-fatt li Jan Kuciak kien qed jinvestiga skema ta' frodi fit-taxxa tal-VAT kommiss bl-involviment attiv taż-żewġ kumpanniji Maltin ta' Marian Kočner, fost kumpanniji oħrajn, fiż-żmien meta l-attur kien imexxu flimkien ma' Kočner dawn iż-żewġ kumpanniji; il-fatt li Jan Kuciak ġie maqtul; il-fatt li l-Pulizija fl-Islovakja kienet qed tikkonsidra l-investigazzjoni ġornalistika ta' Jan Kuciak fl-iskema ta' frodi kommiss bl-involviment tal-kumpanniji Maltin ta' Kočner, bħala mottiv għall-omicidju tiegħu; il-fatt li Marian Kocner ġie mixli bil-qtil ta' Jan Kuciak; u diversi fatti oħrajn li jirriżultaw mill-investigazzjonijiet ġornalistiċi kondotti minn Jan Kuciak b'rabta mal-attivitajiet illegali ta' Marian Kočner tramite skema ta' kumpanniji fosthom il-kumpanniji Maltin ta' Kočner imwaqqfin mis-soċjetà attriċi E & S Consultancy Limited u d-diretturi tagħha – fatti li ma ġewx kontestati jew miċħuda mill-attur.

Il-Qorti hija wkoll sodisfatta li l-konvenut irnexxielu jipprova abbondantement illi d-dikjarazzjoni tal-opinjoni tiegħu hija bbażata wkoll fuq fatti affermati bħala tali f'dikjarazzjonijiet privileġġjati pubblikati qabel id-dikjarazzjoni impunjata. Dawn id-dikjarazzjonijiet privileġġjati jikkonsistu:

- i. in kwantu għat-tweet tal-15 ta' Marzu 2019, fil-pubblikazzjoni tal-15 ta' Marzu 2019 fuq il-ġurnal elettroniku theshiftnews.com ta' artikolu dettaljat fejn ġew elenkati l-fatti saljenti dwar il-konnessjoni u l-involviment tas-soċjetà attriċi mal-kumpanniji Maltin ta' Marian Kočner, u dettalji dwar it-transazzjonijiet kontroversjali ta' miljuni ta' euro li kienu qed jiġu investigati minn Jan Kuciak, u fejn ġie citat bħala fatt li l-Kummissarju tal-Pulizija Slovak Tibor Gaspar waqt konferenza televiżiva, iddikjara li l-qtil tal-ġornalist kien x'aktarx marbut max-xogħol investigattiv tiegħu, u*
- ii. fil-pubblikazzjoni tal-investigazzjonijiet ġornalistiċi ta' Jan Kuciak fuq is-sit elettroniku tal-ġurnal Aktuality.sk, li huwa online news portal u bħala tali huwa mhux biss medium stabbilit iżda wkoll medium aċċessibbli faċilment minn udjenza indefinita.*

Għall-Qorti, dawn il-pubblikazzjonijiet ilkoll jissodisfaw il-kriterji tal-Artikolu 4(4)(a) tal-Att biex jitqiesu bħala dikjarazzjonijiet privileġġjati li fihom ġew affermati l-fatti li abbażi tagħhom il-konvenut għamel id-dikjarazzjonijiet impunjati mill-attur. Pubblikazzjonijiet li bla dubju, mhux biss diġà ngħataw pubbliċità b'mod aċċessibbli għal udjenza f'medium stabbilit iżda huma wkoll dwar materja ta' interess pubbliku.

Gatley jelenka serje ta' materji li skont diversi deċiżjonijiet tal-qrati in tema tal-kunċett tal-interess pubbliku, ġew meqjusa bħala ta' interess pubbliku:-

“... the business of government and political conduct; ... the fair and proper administration of justice; ... the conduct of the police; **cheating**, corruption ... **involvement in serious crimes; corporate malpractice; ...**” (fn. 23 *Supra*, 15.6, p. 645, 646) (emfasi tal-Qorti)

Inqatal ukoll li materja tkun ta’ interess pubbliku: “if it was such as to affect people at large, that they may be legitimately interested in, or concerned at, what is going on; or what may happen to them or to others.” (fn. 24 *Collins, supra*, 9.86, p. 213)

Il-Qorti tqis li s-serje ta’ pubblikazzjonijiet fuq is-sit elettroniku Aktuality.sk tal-investigazzjonijiet intensivi li kien qed iwettaq il-ġornalista Jan Kuciak b’rabta mal-frodi fit-taxxa imwettaq minn Marian Kočner permezz ta’ skema ta’ kumpanniji - fosthom u b’mod ewlieni l-kumpanniji Maltin li kienu involuti fihom l-attur u s-soċju tiegħu – jistgħu faċilment jitqiesu bħala pubblikazzjonijiet dwar materja ta’ interess pubbliku.

In kwantu għall-fatti dikjarati fil-pubblikazzjoni fuq theshiftnews.com fil-15 ta’ Marzu 2019, bla dubju, dan ir-rapportagġ, li fih sintesi tal-iskema tal-frodi fit-taxxa tal-VAT li kien qed jitwettaq bl-involviment tal-kumpanniji Maltin ta’ Marian Kočner, ukoll huwa bla dubju dwar materja ta’ interess pubbliku. Speċifikament, ir-referenza għad-dikjarazzjoni ufficjali li l-mottiv wara l-qtil tal-ġornalista kien marbut max-xogħol ġornalistiku investigattiv tiegħu, ma tistax ma titqiesx li hija materja ta’ interess pubbliku speċjalment meta l-arrest u l-prosekuzzjoni ta’ Kočner seħħew ftit xhur biss wara l-arrest u prosekuzzjoni ta’ persuna oħra b’rabta mal-qtil tal-ġornalista Daphne Caruana Galizia liema qtil ukoll qed jintrabat max-xogħol ġornalistiku investigattiv li kienet qed twettaq.

Il-Qorti tqis li l-qtil ta’ ġornalist, multo magis meta l-qtil huwa possibbilment marbut ma’ xogħlu, jikkostitwixxi attakk manifest fuq il-libertà tal-espressjoni u għalhekk, ir-rapportagġ dwar kull materja konnessa ma’ attakki fuq dan il-jedd fundamentali tal-bniedem, ma jistax jitqies bħala xejn inqas minn pubblikazzjoni dwar materja ta’ interess pubbliku kif ukoll pubblikazzjoni li saret fl-interess pubbliku.

Ikkunsidrat;

*Minn eżami tal-fatti pubblikati fl-imsemmija dikjarazzjonijiet privilegġġjati, cioè l-artikolu ppubblikat fuq theshiftnews.com fil-15 ta’ Marzu, 2019 u mis-serje ta’ artikoli ppubblikati minn Jan Kuciak dwar l-investigazzjonijiet ġornalistiċi tiegħu fuq l-online news portal Slovakk, Aktuality.sk (fn. 25 *Dawn* l-artikoli ġew tradotti b’mod ufficjali għal-lingwa Ingliża għall-finijiet ta’ dawn il-proċeduri u ešebiti fl-atti), jirriżulta b’mod inkonfutabbli li Marian Kočner kien fil-mira ta’ investigazzjoni attiva u kumplessa*

ġornalistika da parti ta' Jan Kuciak fix-xhur u snin qabel ġie maqtul. Dawn l-investigazzjonijiet kienu fokati fuq l-involviment ta' Kočner fi skema ta' frodi tat-taxxa tal-VAT permezz ta' trasferimenti ta' proprjetà u transazzjonijiet finanzjarji oħrajn bejn diversi kumpanniji registrati f'ġurisdizzjonijiet varji, li kellu involviment fihom l-istess Kočner. Fost dawn il-kumpanniji nsibu ż-żewġ kumpanniji International Finance Group Limited (IIFG) u International Investments Holdings Limited (IIHL) li twaqqafu ġewwa Malta minn Kočner bl-użu tas-servizzi ta' E&S Consultancy Limited li pprovdiet servizz ta' uffiċċju registrat (fn. 26 ara dokument a folio 107), u bl-involviment u parteċipazzjoni bħala direttur u rappreżentant legali u ġudizzjarju tal-avukat Cristian Ellul (fn. 27 ara dokument a folio 102 u tergo) li eventwalment iżżewweġ lil bint Marian Kočner (fn. 28 illum divorzjati). Jirriżulta wkoll mid-dokumenti prodotti fl-atti, il-partiċipazzjoni ta' Karl Schranz, direttur ta' E&S Consultancy Limited, bħala company secretary ta' IIFG. Jirriżulta wkoll li E&S Consultancy Limited kellha "B share" waħda fis-soċjetà IIHL.

Jirriżulta li Jan Kuciak kien qiegħed jinvestiga b'mod profond u metikoluż mhux biss l-attivajiet suspettużi ta' Kočner b'rabta mal-frodi fit-taxxa għad-detriment tal-Istat Slovak, iżda wkoll ir-raġuni għaliex l-investigazzjoni u prosekuzzjoni tiegħu twaqqafu ħesrem fuq ordni ta' ċertu investigatur bl-isem Stefan Jombik li, skont Kuciak, kellu rabtiet ma' Kočner (fn. 29 "Elite police officers were attempting to prove that the businessman, whose name appears on the 'Slovak mafia lists', cost the State millions of euros. However, they were prevented from doing so by an investigator who is dealing with all known cases involving Kočner" – Dok.D2 – artikolu tas-26.6.2017). Kuciak, fl-artikoli tiegħu, analizza fid-dettall it-trasferimenti multipli ta' proprjetà immobiljarja fejn il-proprjetà tkun tidher li temporanjament għaddiet lil terzi, fosthom il-kumpanniji Maltin kontrollati minn Christian Ellul, mentri fil-fatt din il-proprjetà tkun baqgħet taħt il-kontroll effettiv ta' Kočner. Jirrapporta wkoll il-ħlas ta' miljuni ta' Euro f'rifużjonijiet ta' taxxa fil-kontijiet bankarji tal-fergħa Slovakka tal-kumpannija IIHL mit-trasferimenti tal-lukandi f'Donovaly (fn. 30 vide Dok. E2), kif ukoll serje ta' trasferimenti ta' miljuni ta' Euro mill-istess kumpanniji Maltin imwaqqfin minn Christian Ellul, lil Marian Kočner jew kumpanniji oħrajn tiegħu (fn. 31 Inkansy servis). Jan Kuciak irrapporta li l-kumpannija IIHL kienet waħda mill-iktar kumpanniji sinjifikanti fl-istruttura kollha involuta fit-transazzjonijiet kontroversjali li jinvolvu lil Marian Kočner: "one of the most significant companies in the case." (fn. 32 Dok. F2)

In effetti, mill-artikoli pubblikati minn Jan Kuciak, huwa minnufih evidenti li l-kumpannija IIHL kienet attiva ferm u ħolqa importanti fl-istruttura ta' kumpanniji "mailbox" li kienu involuti fit-trasferimenti kontroversjali tal-proprjetà tal-lukandi u t-

transazzjonijiet relattivi, tant kontroversjali li kienu qed jiġu investigati mill-Pulizija tan-National Financial Crime Unit ġewwa Slovakja.

L-investigazzjonijiet ta' Kuciak, rapportati f'dan is-serje ta' artikoli, iffokaw b'mod speċifiku fuq il-bejgħ ta' żewġ lukandi f'Donovaly fl-Islovakja, minn kumpannija ta' Kočner (Welten) lill-kumpannija Maltija IIHL bil-prezz ta' 25 miljun Euro, u fuq it-trasferiment ta' dawn l-istess lukandi minn IIHL wara li kien għadda inqas minn xahar, lil kumpanniji sussidjarji ta' IIHL għal prezz ta' 100,000 Euro biss. Ġie rapportat kif din l-iskema kienet tiġi imħaddma permezz ta' struttura korporattiva kumplessa - li fil-bażi tagħha tinsab il-kumpannija IIHL - li kienet qed tiġi investigata fuq il-premessa li tħaddmet bl-iskop li jiġi eluż il-ħlas tat-taxxa tal-VAT, bir-riżultat li l-Istat Slovak tilef €8 miljun f'taxxi liema ammont spiċċa fil-kontijet bankarji ta' Kočner.

“Thanks to the speculative real estate transfers through British, Maltese and Caribbean letterbox companies, firms close to Kočner obtained tax refunds totalling €4 million. ... Transfers of Kočner’s two hotels in Donovaly, the last of which took place in March 2012, can only be described as strange. A Maltese company close to Kočner, International Investments Holdings Limited (IIHL), bought them from him and then sold them onto two subsidiaries.

The firms officially paid their parent company the purchase price with tax only in the form of a promissory note – and subsequently claimed back VAT from the State.

...

However, the seller (IIHL) had not paid the State the full amount of tax, which was around €4 million – but only €30,000.

How and why? In March 2012, IIHL – a company close to Kočner – reduced its tax liability by purchasing real estate and paying VAT in the same month. According to details given in a police finding, it bought a golf course in the village of Bac.” (fn. 33 dok. C2 – Ukoll: “The facts are: As early as 2011, several loan agreements were concluded: on the basis of these, IIHL’s €4 million VAT refund was transferred to accounts held by Marian Kočner and his companies ... The police findings state directly: “On 18 April, 2011 the amount of €1,700,000 was transferred to the Inksasny Servis account, on the basis of a loan agreement dated 18 April, 2011 and concluded between IIHL as lender and Inksasny Servis as borrower. On 18 April, 2011, a non-cash transfer in the amount of €2,300,000 was paid into Marian Kočner’s account” – Dok. E2 fol. 208)

Ukoll:-

“Technically, this is true: €8 million went from the tax authorities into the accounts of companies whose owners were unknown. However, at the end of the chain was an investment company, International Investment Holdings Limited, registered in Malta under merely formal ownership.” (fn. 34 Dok. F2 artikolu tal-11.7.2017)

The current owner of the Bac golf course is a company that is now called International Finance Group Slovakia: Kočner, with others, originally founded this company as Gamatex Plus – and is now its managing director.

...

Officially, the majority owner of the company is International Finance Group Limited, which is registered in Malta.

However according to the Malta Business Registry, this company is run by Kočner alongside Christian Ellul – a lawyer who is his daughter’s ex-husband.

The majority shareholder in the Maltese firm is Midas Investments Ltd, registered in the Caribbean archipelago of St. Kitts and Nevis, a company that has appeared several times in cases related to Kočner.” (fn. 35 Dok. C2 ppubblikat originarjament 22.6.2017)

Dawn l-artikoli jirrapportaw ukoll li n-National Criminal Agency tal-Islovakja kienet qed tinvestiga lil Kočner dwar dawn it-trasferimenti tal-proprietà minħabba s-suspett tal-Pulizija li t-transazzjonijiet multipli li saru bejn kumpanniji ta’ Kočner f’ġurisdizzjonijiet differenti (“letterbox companies”), fosthom dawk Maltin imwaqqfin u mmexxija mid-diretturi tas-soċjetà attriċi - kienu fażulli għaliex l-istess Kočner kien għadu effettivament jikkontrolla l-lukandi li kien biegh.

“Police officers from the National Finance Unit suspected that Marian Kočner’s sale of his hotels in Donovaly was mere pretence – and that in fact he still controlled them.

They were working on the assumption that the businessman was trying to divert millions of euros from the State in the form of excessive VAT deductions, and they managed to gather a certain amount of information in their attempt to prove this.

...

These details which led to the State losing €8 million, took place in 2010 and 2012. Yet in April last year, Kočner indirectly admitted that he still controls at least one of the hotels in Donovaly.” (fn. 36 Dok. D2 – artikolu tas-26.6.2017)

Huwa evidenti li Jan Kuciak kien qed jinvestiga l-komplicità bejn Kočner u l-kumpanniji Maltin u speċifikatament Christian Ellul, li ssemma diversi drabi fl-artikoli ta’ Kuciak.

F'artikolu ppubblikat minn Jan Kuciak fil-5 ta' Diċembru 2017, gje rapportat speċifikatament illi:-

“Millions from the state budget were also received by companies founded in Malta by Christian Ellul. He later became Kočner’s son-in-law. A substantial part of VAT refunds ended up in the accounts of Marian Kočner and his companies, in the form of loans.” (fn. 37 fol. 262)

Il-konnessjoni ma' Malta tissemma diversi drabi fir-rapporti ta' Jan Kuciak u jirriżulta li Jan Kuciak kien bagħat serje ta' domandi lil Christian Ellul fir-rigward tat-trasferimenti tal-proprjetajiet bejn il-kumpanniji Maltin u oħrajn li kellhom konnessjoni ma' Kočner, iżda baqa' mingħajr risposta.

“The point of this was that the owner’s name would change only on paper – meaning that the hotels would, temporarily, be held in someone else’s name – while Kočner would continue to be the real owner. For example, ownership would be transferred to companies controlled by Kočner’s long-time acquaintance, Jana Slachtova, or his future son-in-law Christian Ellul, from Malta.” (fn. 38 Artikolu ppubblikat 29.6.2017, Dok. E2 fol. 204).

Ukoll:-

“In fact, Kočner’s daughter and Ellul had met several years earlier. Ellul had also been to Slovakia several times, and Kočner admitted in 2011 that he knew him.” (fn. 39 Dok. D2)

Ukoll:-

“The facts are: In 2009, in an interview with the magazine Info Donovaly, Kočner himself admitted that he knew Ellul and that his business in Donovaly appealed to his future son-in-law: ‘It looks that she (his daughter Karolina) will stay in Malta, because she has found a boyfriend there. And I must say that he is very actively interested in what her father is doing at Donovaly: I think the time is coming when we will start having guests from Malta at Donovaly.’” (fn. 40 Dok. E2. Artikolu ppubblikat fid-29.6.2017)

Ikkunsidrat;

Dak li għandu jiġi determinat mill-Qorti huwa jekk abbaži ta' dawn il-fatti kollha, l-opinjoni tal-konvenut illi l-attur flimkien mas-soċju tiegħu u s-soċjetà E&S Consultancy Limited kienu involuti fit-twaqqif u jew fl-amministrazzjoni tal-kumpanniji ta' Marian Kočner f'Malta u kienu involuti fi skema kumplessa ta' allegat frodi u evażjoni ta' taxxa li kienet qed tiġi investigata minn Jan Kuciak, u l-opinjoni tiegħu li, fil-kuntest tal-

prosekuzzjoni ta' Marian Kočner għall-omicidju tal-istess Jan Kuciak, għandhom jitwettqu arresti wkoll f'Malta, hijiex waħda li persuna onesta setgħet tesprimi abbaži tal-kumpless ta' fatti kollha fuq elenkati.

*Kif stabbilit, il-fehmiet tal-konvenut, impunjati f'din il-kawża, huma bbažati fuq abbondanza ta' fatti li eżistew fiż-żmien tal-pubblikazzjoni kif ukoll fuq il-fatti affermati bħala tali fid-dikjarazzjonijiet privileġġjati fuq imsemmija, liema fatti ġew elenkati fid-dettall iktar qabel. Wara li rat l-atti u l-provi kollha u wara li kkunsidrat ir-retroxena tat-trasferimenti multipliċi u kontroversjali li kienu jinvolvu miljuni ta' Euro u li fihom il-kumpanniji imwaqqfin minn Christian Ellul bl-involviment ta' Karl Schranz u tas-soċjetà attriċi, cioè IHL u IFGL, kienu ħolqa importanti u kellhom rwol essenzjali fit-transazzjonijiet li kienu qed jiġu investigati intensivament minn Jan Kuciak fl-Islovakja u meqjus ukoll il-fatt illi sena wara l-qtil ta' dan il-ġornalist, minnufih qabel il-pubblikazzjoni tat-tweets impunjati, Marian Kočner ġie arrestat u mixli b'dan il-qtil, filwaqt li ġie publikat f'theshiftnews.com li l-Pulizija fl-Islovakja kienet qed tikkunsidra li x-xogħol investigattiv tal-ġornalista Jan Kuciak bħala mottiv rejalistiku wara dan il-qtil, il-Qorti tqis illi abbaži ta' dawn il-fatti kollha **persuna onesta setgħet faċilment, legittimament u onestament issawwar l-opinjoni li esprima l-konvenut.***

Ikkunsidrat;

B'referenza għal diversi sottomissjonijiet li saru fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur, il-Qorti trid tissenjala li meta tkun qiegħda tistħarreg il-validità o meno ta' difiża ta' opinjoni onesta, il-Qorti m'għandiex tindaga u tistabbilixxi x'inhija l-verità jew x'għandha tkun l-opinjoni onesta korretta li kellha tiġi formulata abbaži tal-fatti rilevanti minflok dik espressa mill-pubblikatur. Wisq inqas huwa rilevanti l-fatt li m'hemmx prova li xi ħadd oltre għall-pubblikatur, wasal għall-istess konkluzjoni jew esprima l-istess fehma bħal dik impunjata.

Per eżempju, il-fatt li l-attur u s-soċju tiegħu, jew il-kumpannija tagħhom E&S Consultancy Limited, qatt ma tħallsu l-ebda dividend jew ħadu xi tip ta' profitt mill-kumpanniji ta' Marian Kočner, mhuwiex rilevanti għad-determinazzjoni dwar jekk il-konvenut esprimiex opinjoni onesta, apparti li ma jidhirx li dan huwa fatt li abbaži tiegħu l-konvenut iddikjara l-opinjoni tiegħu fil-pubblikazzjonijiet in diżamina.

L-istess jgħodd għar-raġuni għaliex iż-żewġ kumpanniji li ġew imwaqqfa bl-involviment ta' E&S Consultancy Limited u l-uffiċjali tagħha: din m'hijiex rilevanti għaladarba ġie stabbilit li hemm baži fattwali li juri li l-kumpanniji IHL u IFGL kienu effettivament involuti b'mod attiv fl-iskema suspettuża li kienet qed tiġi investigata minn Jan Kuciak kif ukoll mill-Pulizija fl-Islovakja in konnessjoni ma' frodi fit-taxxa tal-

VAT. *Għalkemm huwa minnu illi l-kumpannija IHL giet xolta u ma għadhiex teżisti illum, dan il-fatt ma jnaqqas xejn mill-fatt illi huwa ppruvat li fiż-żmien meta kienet teżisti, kienet involuta attivament, flimkien mal-kumpannija IFGL, mhux biss ma' Marian Kočner iżda wkoll f'diversi transazzjonijiet suspettużi ta' miljuni ta' Euro, liema transazzjonijiet kienu qed jiġu investigati mill-Pulizija fl-Islovakja u minn Jan Kuciak bħala parti minn skema għall-evażjoni tat-taxxa operata minn Kočner.*

Kwantu għall-oġġezzjoni tal-attur għall-użu mill-konvenut tal-kelma "engineered", il-Qorti tqis li din hija infondata. Anke kieku stess dik il-kelma fiha nnifisha tista' twassal l-implikazzjoni li kien l-attur u s-soċju tiegħu li sawwru l-iskema biex jiġi kommest il-frodi fit-taxxa imsemmi fil-pubblikazzjonijiet impunjati, huwa risaput illi biex jiġi determinat jekk l-istqarrija impunjata twassalx imputazzjoni diffamatorja, din għandha tinqara u tinftiehem fl-assjem tagħha u mhux b'mod spezzettat b'emfasi fuq kelma waħda minflok oħra fejn din ma tkunx ingħatat xi prominenza fil-pubblikazzjoni nnifisha. Fil-każ in diżamina, hu ovvju li l-emfasi li sar mill-konvenut fit-tweets tiegħu hija fuq l-involviment tal-uffiċjali tas-soċjetà attriċi ma' Marian Kočner f'din l-iskema, anziché fuq il-persuna li ħarġet bil-kuncett tal-iskema u min kien l-iktar involut attivament fit-tħaddim tagħha.

F'kull każ, il-Qorti tqis illi mill-artikoli pubblikati minn Jan Kuciak, huwa evidenti l-involviment attiv tal-kumpanniji Maltin IFGL u IHL fl-iskema li allegatament intużat biex jitwettaq il-frodi fit-taxxa li kien qed jiġi investigat minn Jan Kuciak, u dan irrispettivament mill-użu tal-kelma "engineered": kelma li fl-aħħar mill-aħħar ma twassal l-ebda imputazzjoni li m'hijiex ibbazata fis-sostanza fil-fatti rapportati minn Jan Kuciak fuq is-sit Aktuality.sk.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, l-attur jallega wkoll li l-konvenut ippubblika t-tweets impunjati biex jaggravah u biex jagħmillu l-ħsara billi joħloq konnessjoni kriminali bejnu u bejn il-qtil ta' ġornalist ġewwa l-Islovakja. Jissottometti li dan kollu kif ukoll il-fatt li l-pubblikazzjonijiet saru fuq il-kont personali tal-konvenut fuq Twitter, għandu jxejjen l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta.

Gatley (fn. 41 On Libel and Slander, 2013, 12.1, p. 424) jgħid hekk in propositu tal-prova li tista' twaqqa' l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta: -

*"There are matters on which the public has a legitimate interest or with which it is legitimately concerned, and on such matters it is desirable that any person should be able to comment freely, and even harshly, **so long as he does so honestly and without malice.** (The malice which rebuts the defence does not mean ill-will or spite, but rather lack of belief in the opinion expressed – footnote 6)" (fn. 42 ara*

*speċifikament id-deċiżjoni fil-każ **Tse Wai Chun v. Chang**, Lord Nicholls, (2000) HKCFA 86 EMLR 31). (enfasi tal-Qorti)*

Il-prova li l-istqarrija impunjata hija motivata b'malizzja u kwindi l-prova li l-istqarrija ma tirrappreżentax l-opinjoni ġenwina tal-konvenut, tispetta lill-persuna aggravata.

Minn din il-perspettiva, l-essenza tal-malizzja li tista' twaqqaq' d-difiża tal-opinjoni onesta hija fundamentalment differenti minn dik il-malizzja li hija rilevanti biex twaqqaq' difiża invokata taħt l-Artikolu 5 tal-Att: id-difiża tal-pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku. Għalhekk, il-Qorti ma tistax taqbel mal-attur meta fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, jissottometti li l-konvenut meta poġġa l-mistoqsija "Will there be arrests in Malta too?", aġixxa b'malizzja u bl-iskop li jagħmillu l-ħsara, għaliex dak li kellu jiġi ppruvat hu li l-konvenut mhux veru jemmen f'dak li esprima u aġixxa b'mod dizonest: prova li fil-prattika tista' tippreżenta diffikoltajiet sostanzjali.

*In tema ġie ritenut b'awtorità: "A comment which falls within the objective limits of the defence of fair comment can lose its immunity only by proof that the defendant did not genuinely hold the view he expressed. Honesty of belief is the touchstone. Actuation by spite, animosity, intent to injure, intent to arouse controversy or other motivation, whatever it may be, even if it is the dominant or sole motive, does not of itself defeat the defence. However, proof of such motivation may be evidence, sometimes compelling evidence, from which lack of genuine belief in the view expressed may be inferred." (fn. 43 Vide **Tse Wai Chun v. Cheng – supra**)*

Din il-prova ġeneralment issir billi jintwera li l-pubblikatur naqas b'mod deliberat milli jsemmi fatti jew provi skolpanti noti lilu jew billi jintwera li bħala fatt, ma kien hemm l-ebda bażi fattwali għall-kumment.

Iżda f'dan il-każ li għandha quddiemha, il-Qorti ma rriskontrat l-ebda prova fl-atti li turi illi l-konvenut aġixxa speċifikament biex iqajjem kontroversja jew biex jagħmel ħsara lis-soċjetà attriċi jew lill-uffiċjali tagħha, wisq inqas xi prova li huwa naqas xjentement milli jsemmi xi fatt eżistenti dak iż-żmien li kieku ssemma, kien ikun kapaci jimmina l-kummenti tiegħu stess jew iġibhom fix-xejn u dan tal-aħħar ma ġie allegat imkien mill-attur la matul is-smiġħ tal-provi u lanqas fis-sottomissjonijiet finali tiegħu.

Għaldaqstant, il-pubblikazzjonijiet impunjati ma jistgħux jitqiesu bħala diffamatorji għaliex l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta, sollevata mill-konvenut, hija mistħoqqa u għandha tiġi milqugħa.

Dan ifisser li mhux meħtieġ li jiġi mistħarreġ is-siwi tal-eċċezzjoni enumerata 3(iii) fir-Risposta tal-konvenut filwaqt li l-Qorti tqis li l-eċċezzjoni 1(b), tikkonsisti f'kumment jew sottomissjoni anzicché eċċezzjoni li tista' sservi biex tiddetermina l-azzjoni attriċi.

Għal dawn il-motivi, taqta' u tiddeċiedi billi filwaqt li tiċċhad l-eċċezzjoni 1(ċ) u filwaqt li tastjeni milli tiegħu konjizzjoni tal-eċċezzjoni 2(iii), qiegħda tilqa' l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta taħt il-paragrafi 2(i) u 2(ii) fir-risposta tal-konvenut u konsegwentement tiċċhad it-talbiet tal-attur bl-ispejjeż jithallsu mill-istess attur."

L-Appell

13. L-appellant ħassu aggravat b'din is-sentenza u intavola rikors tal-appell fis-26 ta' Lulju, 2022, fejn talab lil din il-Qorti tħassar is-sentenza appellata, tiċċhad l-eċċezzjonijiet tal-appellat, u minflok tilqa' t-talbiet tiegħu, bl-ispejjeż kontra l-appellat.

14. L-appellant qal li huwa ħassu aggravat għaliex bil-kejl li użat l-Ewwel Qorti sabiex tiġġustifika d-difiża mressqa mill-appellat, jiġifieri li l-opinjoni espressa kienet waħda onesta, u li kien hemm interess pubbliku għaliex għurnali oħrajn kienu diġà kkomentaw u rrapportaw fuq l-allegazzjoni ta' frodi ta' taxxa mwettqa minn Marian Kočner, huwa proprju għalhekk li jiskatta l-interess pubbliku. Qal li t-tieni kejl li użat l-Ewwel Qorti huwa li kkunsidrat li l-appellant huwa persuna pubblika, billi applikat id-definizzjoni tas-sub-artikolu (ċ) tal-artikolu 4 tal-Att. Qal li fil-fehma tiegħu, l-aktar ħaġa importanti biex tirnexxi d-difiża tal-opinjoni onesta hija li din trid tkun imsejsa fuq bażi sostenibbli, u tirrivolvi ma' kwalsiasi fatt u/jew informazzjoni ġia fiċ-ċirkolazzjoni li abbażi tagħhom l-istess għurnalist seta' jiġi ppruvat li ġenwinament wasal għal dik l-opinjoni. L-appellant qal li meta wieħed jikkonsidra dawn it-tliet binarji li fuqhom ibbażat ruħha l-Ewwel Qorti, jiġifieri li l-appellat verament u ġenwinament kellu dik l-opinjoni, u dan mingħajr ebda mottiv ieħor; li kien hemm interess pubbliku għaliex l-appellant huwa persuna pubblika; u li mill-

provi in atti fattwalment wieħed seta' jasal għall-konkluzjoni li wasal għaliha l-appellat, u li l-Ewwel Qorti qalet li tammonta għal opinjoni onesta, ser isib mankanzi u erronjetà fil-ħsieb tal-prinċipji ġuridiċi u anke evalwazzjoni skorretta tal-provi.

15. Fl-ewwel aggravju tiegħu, l-appellant qal li l-Ewwel Qorti għamlet evalwazzjoni skorretta tal-provi miġjuba quddiemha. Qal li in retroxena, irid jingħad li *t-tweets* ippublikati mill-appellat dehru fuq il-pjattaforma Twitter, u għalhekk dawn ma sarux fuq pubblikazzjonijiet tradizzjonali iżda fuq pjattaforma miftuħa għall-aħħar, b'aċċess inkontrollat u mingħajr limitu għal ħafna nies, mhux biss lokali iżda anki internazzjonali, u fejn għalhekk m'hemm l-ebda limitu ta' *readership*. Qal li dawn saru mill-appellat wara l-qtil fis-Slovakkja tal-ġurnalista prominenti Jan Kuciak u t-tfajla tiegħu, li nqatlu f'darhom kiesaħ u biered. Qal li Marian Kočner, negozjant prominenti fl-istess pajjiż, eventwalment tressaq akkużat bil-qtil ta' Kuciak u t-tfajla tiegħu, u Kuciak allegatament kien qiegħed jinvestiga xi intralċi ta' frodi u skemi ta' taxxa li skontu huma illegali fis-Slovakkja. Qal li għalhekk il-mertu tal-konsiderazzjoni tal-Ewwel Qorti kellhom ikunu *t-tweets* tal-14 u tal-15 ta' Marzu, 2019 u l-artikolu *pinned* taħthom, u dan l-artikolu kien isemmi min ġie arrestat b'rabta mal-qtil ta' Kuciak. L-appellant qal li *bit-tweet* tiegħu, l-appellat ipprova jgħaqqad il-qtil fis-Slovakkja ma' dak li jgħid fit-*tweet* tiegħu, anki jekk b'mod indirett. Qal li fit-*tweets* tiegħu l-appellat jitlob għall-arrest tiegħu u tas-soċju tiegħu fis-soċjetà E&S Consultancy Services Limited, u fl-istess nifs li jsemmi l-arresti marbuta mal-qtil ta' Jan Kuciak, iżda sussegwentement jgħid li l-appellant u s-soċju tiegħu huma l-moħħ wara l-iskema ta' frodi li kienet qiegħda tiġi investigata mill-ġurnalista maqtul. L-appellant qal li fil-fehma tiegħu dan

huwa diffamatorju fil-konfront tiegħu, u jammonta għal tiġbid ta' fatti u tgħaqqid ta' biċċiet separati ta' informazzjoni fil-gazzetti, b'tali mod li meta dawn ingħaqdu flimkien, l-appellant holoq sensazzjonalizmu b'ċerta malizzja sabiex iwassal għall-konkluzjoni li ried hu. Qal li l-appellant intenzjonalment ried juri li Malta hija pajjiż maħmuġ billi qal li d-dirigenti tas-soċjetà li tagħha l-appellant huwa direttur, huma parti minn skema ta' frodi fis-Slovakkja, u jattrezza l-argument billi juża l-qtil ta' ġurnalista, anki jekk mhux fil-kuntest, jirreferi għal investigazzjonijiet kriminali li m'għandhomx x'jaqsmu ma' Malta jew mal-appellant, u dan bħala bażi sabiex iħammeg, itappan u jiddistabilizza r-reputazzjoni tal-appellant. L-appellant jišhaq li l-użu tal-artikolu *pinned* ippubblikat mill-OCCRP mat-*tweet* tal-14 ta' Marzu, 2019, kien jagħmel sens u kien ikun jikkostitwixxi opinjoni onesta, li kieku fil-*heading* ta' dak l-artikolu kien hemm riferiment esplicitu li jipponta subgħajh lejn id-dirigenti tas-soċjetà E&S Consultancy Limited u l-appellant, u li b'xi mod jorbot lill-appellant mal-allegata investigazzjoni dwar frodi u skema ta' taxxa li giet allegatament sfruttata. L-appellant qal li xejn minn dan ma rrizulta mill-provi.

16. L-appellant qal li minħabba f'dan il-*bad reporting*, huwa soffra u għadu jsofri konsegwenzi serjissimi, proprju għaliex l-awtoritajiet regolatorji, fl-eżerċizzju tad-*due diligence* tagħhom, jużaw dan it-tip ta' rappurtagġ, u konsegwenza ta' hekk ġew rifjutati u irtirati liċenzji tas-soċjetà li tagħha l-appellant huwa direttur, u huwa ġie mqiegħed f'pożizzjoni fejn huwa impossibbli għalih li jibqa' jopera anki fil-vesti personali tiegħu, għaliex ġie meqjus li mhux *fit and proper* personalment. L-appellant qal li huwa għalhekk li f'ċirkostanzi bħal dawn trid tiġi eżerċitata ċirkospezzjoni usa minn min irid jiġġudika dwar il-fatti, u dan sabiex jinħoloq bilanċ bejn l-opinjoni onesta li l-

poplu għandu dritt ikun mgħarraf biha, u l-protezzjoni ta' min fil-konfront tiegħu titqanqal dik l-opinjoni. Qal li huwa għandu jkollu protezzjoni mill-Qrati tagħna f'okkażjonijiet fejn isiru stqarrijiet bla bażi u laxki għal kollox li jtappnu r-reputazzjoni tiegħu. L-appellant qal li filwaqt li f'soċjetà demokratiku, għandu jkun hemm l-espressjoni onesta, u li kull persuna għandha dritt fundamentali dwar il-libertà tal-kelma, dan id-dritt mhux assolut u insindakabli. L-appellant saħaq li l-fatt li fl-artikoli *pinned* taħt it-*tweets* ma jissemmiex ismu, jew isem is-soċjetà E & S Consultancy Limited li tagħha l-appellant kien dirigent, jew il-fatt li huwa kien mizzewweġ lit-tifla ta' Marian Kočner għal żmien qasir, huwa fatt privat għall-aħħar, u ma kellux jinkwadra fit-*tweet* imxandra mill-appellat. L-appellant qal li fil-fehma tiegħu l-ordni tal-ħsieb tal-appellat ma tistax tammonta għal opinjoni onesta li wasal għaliha l-appellat. L-appellant qal li dak li ried iwassal l-appellat huwa li minħabba xi azzjoni ta' skemar fi frodi da parti tal-appellant, il-ġurnalista Jan Kuciak investiga din l-allegazzjoni ta' frodi ta' taxxa f'pajjiżu, u li din l-investigazzjoni wasslet għall-qtil tiegħu. Qal li l-appellat rabat u għamel l-allegazzjoni li l-ġurnalista Jan Kuciak inqatel proprju minħabba fl-investigazzjoni dwar Marian Kočner, u li b'xi mod l-appellant kien involut jew implikat f'dan. L-appellant qal li mill-provi imkien ma jirriżulta li isem is-soċjetà E&S Consultancy Limited li tagħha huwa dirigent, jew isem l-appellant innifsu, issemmev b'rabta ma' din l-allegata skema ta' frodi ta' taxxa fis-Slovakkja. L-appellant qal li ħadd ma xehed dwar dan u l-appellat ma ressaqx l-aħjar prova sabiex juri għaliex ħaseb u fformula din 'l-opinjoni ġenwina' meta gie biex ippubblika t-*tweets* tal-14 u l-15 ta' Marzu, 2019. L-appellant qal li mid-dokumenti esebiti mill-appellat, għandu jirriżulta li l-kumpannija li kienet involuta f'din l-allegata skema kienet kumpannija oħra, b'personalità ġuridika

separata għal dik ta' E&S Consultancy Limited li tagħha l-appellant kien dirigent. Qal li għalhekk m'hemm l-ebda bażi li fuqha l-appellat seta' jifformula opinjoni onesta.

17. L-appellant qal li meta wieħed iħares lejn ir-raġunijiet u l-konsiderazzjonijiet tal-Ewwel Qorti, wieħed jirrealizza li l-Ewwel Qorti għamlet tagħha l-ħsibijiet u l-opinjoni espressi mill-appellat, li jfisser li l-Ewwel Qorti erronjament assorbiet id-diżgwid ifformulat mill-appellat, u ħadet dak miktub minnu bħala indikattiv li l-appellant kien parteċipi f'xi skema frawdolenti maħsuba minnu kompletament jew parzjalment.

18. It-tieni aggravju tal-appellant huwa li fid-deċiżjoni appellata l-Ewwel Qorti naqset milli tagħmel interpretazzjoni u evalwazzjoni korretta tal-elementi tal-liġijiet. Qal li l-Ewwel Qorti ddeċidiet favur l-appellat wara li laqgħet l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta, u fis-sentenza tagħha qalet li hija ma kinitx sejra tidhol fil-veracità *o meno* tal-fatti, stante li din kienet deċiżjoni dwar opinjoni onesta u ġenwina. L-appellant qal li l-Ewwel Qorti tat interpretazzjoni wiesgħa ta' *tweets* li fin-natura tagħhom huma qosra, sabiex dak miktub u riprodott mill-appellat ingħata ġustifikazzjoni taħt il-kappa ta' 'opinjoni onesta'. Qal li 'opinjoni onesta' kellha tal-inqas tiġi kkwalfikata bl-eżistenza ta' provi, u meta ssir allegazzjoni li torbot persuni privati ma' dak allegat jew riprodott, ċertament ma jinkwadrix u ma jissodisfax l-elementi ġuridiċi ta' 'opinjoni onesta'. L-appellant qal li wieħed irid iżomm f'moħħu li l-kuntest danneġġuż li jista' jarrekka persuna privata jew soċjetà kummerċjali, b'allegazzjonijiet bħal dawk ippubblikati mill-appellat. L-appellant staqsa jekk l-appellat kienx qiegħed jesprimi opinjoni onesta meta allega li l-appellant jattira lejha negozju deplorable u *shady clients*; li jifforma

parti minn skema ta' evażjoni ta' taxxa fis-Slovakkja u jagħmilha ma' u għandu klijenti kriminali; u saħansitra jassoċja lill-appellant, b'mod indirett, mal-qtil ta' ġurnalist. L-appellant qal li l-appellat huwa ġurnalist prominenti fix-xena lokali u anki Ewropea, u għalhekk jattira qarrejja fuq livell internazzjonali, u dak li jgħid hu joħloq emozzjonijiet u konvinciment morali f'ċerti qarrejja. Qal li huwa għalhekk li f'dawn iċ-ċirkostanzi, jrid jinħoloq bilanċ bejn il-libertà tal-espressjoni u dik tal-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali ta' terzi. Qal ukoll li fil-każ odjern huwa mankanti għal kollox l-interess pubbliku f'dak li ġie ppubblikat. L-appellant qal li kull tip ta' dibattitu u diskussjoni pubblika trid isservi l-komunità u s-sitwazzjoni lokali, għaliex l-appellant jinsab Malta, in-negozju tiegħu huwa ġestit minn Malta, u r-reputazzjoni tiegħu trid tiġi protetta ġewwa Malta. Qal li l-ġurnalist maqtul u l-investigazzjonijiet tiegħu ma kellhomx parti u lok f'Malta, u għalhekk fil-komunità lokali ma setax kien hemm diskussjoni ta' interess pubbliku dwar dak li kien mistħarreg minn Kuciak.

19. It-tielet aggravju tal-appellant huwa li l-Ewwel Qorti naqset milli tagħmel analiżi dwar il-proporzjonalità tad-drittijiet kif sanciti fil-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem [minn issa 'l-Konvenzjoni Ewropea'] u teżamina r-responsabbiltajiet u l-obbligi ta' ġurnalist f'dan l-aspett meta għarblet id-difiża tal-appellat. Qal li l-Ewwel Qorti naqset milli tikkonsidra l-proporzjonalità kif sancita fl-artikolu 8 tal-Konvenzjoni Ewropea u fl-Artikolu 10 tal-istess Konvenzjoni, jiġifieri d-dritt għar-rispett għall-ħajja privata u tal-familja, u d-dritt tal-libertà tal-espressjoni. L-appellant qal li l-Ewwel Qorti qalet li l-appellat għandu dritt għall-espressjoni libera, li mhux bilfors tkun vera, mingħajr ma tat piż għall-mod kif l-appellant u d-drittijiet tiegħu qegħdin jintlaqtu anke b'dikjarazzjonijiet li setgħu kienu foloz u li qatt ma ġew ippruvati fil-kamp penali

fil-konfront tal-appellant. Qal li l-inswinazzjonijiet li saru mill-appellat u l-mistoqsija dwar jekk id-dirigenti tas-soċjetà li jirrappreżenta l-appellant u l-appellant innifsu għandhomx jiġu arrestati, jikkonfigura preċiżament fil-kuntest ġuridiku ta' dak deskritt minn Gatley bħala *mischievous insinuation*, u qal li hemm element ta' malizzja anki meta l-appellat jitlob għall-arrest tiegħu u tas-soċju tiegħu.

Ir-Risposta tal-Appell

20. L-appellat fir-risposta tiegħu qal li d-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti hija ġusta u timmerita konferma. Spjega li l-bażi tal-aggravji tal-appellant hija li l-Ewwel Qorti naqset milli tagħmel apprezzament korrett u adegwat tal-fatti relattivi pprezentati in atti, u dan l-apprezzament skorrett tal-fatti wassal biex l-Ewwel Qorti tasal għall-konklużjoni, fil-fehma tal-appellant skorretta, li l-istorja kienet ta' interess pubbliku u li l-appellant għandu jitqies bħala 'persuna pubblika'. L-appellat saħaq li Qorti ta' reviżjoni għandha tiddisturba l-apprezzament tal-provi li jkun sar mill-Ewwel Qorti meta dan ikun tant żbaljat li jikkapovolgi għal kollox is-sitwazzjoni u l-konklużjoni. L-appellat spjega li r-retroxena għat-tweets tiegħu kienet li fi Frar 2018, jiġifieri erba' xhur wara li giet assassinata ommu Daphne Caruana Galizia, fis-Slovakkja ġew maqtula Jan Kuciak u l-partner tiegħu fil-kamra tas-sodda f'darhom. Qal li dan l-assassinju qajjem furur kemm fis-Slovakkja, fejn anki waqa' l-Gvern, kif ukoll madwar l-Ewropa, u bħala riżultat il-Pulizija bdiet tinvestiga x'kien qiegħed jinvestiga dan il-ġurnalista fiż-żmien li fih inqatel. L-appellat qal li fis-snin qabel inqatel Kuciak, dan kien investiga u kiteb f'bosta gazzetti dwar aġir illeċitu ta' ċertu Marian Kočner. Qal li waħda minn dawn l-investigazzjonijiet kienet dwar kif Kočner kien allegatament involut fi

frodi dwar VAT fis-Slovakkja ta' aktar minn 4 miljun Euro, u kif minhabba allegata inkompetenza tal-investigaturi Slovakkji, ma ttieħdux passi kriminali fil-konfront tiegħu. L-appellat qal li d-*Donovaly Case* li kien involut fih Kočner, kien jinvolvi t-trasferiment ta' lukandi u *resorts* fis-snin 2010-2012, bejn fost oħrajn, kumpanniji Slovakkji u Maltin li kienu kollha taħt il-kontroll ta' Kočner, jew li tagħhom hu u membri tal-familja tiegħu kienu benefiċjarji, u permezz ta' dawn it-trasferimenti inċestużi u b'allegat qerq jew frodi, Kočner irċieva rifiżjonijiet ta' VAT mill-awtoritajiet Slovakkji li mhux suppost li kienu dovuti lilu, hekk imsejha '*VAT carousel fraud*'. L-appellat qal li l-kumpanniji Maltin involuti f'din il-ħadma u li ssemew minn Kuciak kienu International Investment Holdings Limited (IIHL) (C49553) u International Finance Group Limited (IFGL) (C52349). L-appellat spjega li l-appellant Christian Ellul serva bħala direttur ta' dawn iż-żewġ kumpanniji bejn l-2010 u l-2017 flimkien ma' Kočner, u li huwa kien miżżewweġ lil bint Kočner bejn l-2012 u l-2013. L-appellat qal li l-kumpannija li tagħha l-appellant huwa direttur, permezz tad-diretturi u/jew impjegati tagħha, ipprovdiet ukoll servizzi varji lil dawn iż-żewġ kumpanniji, bħal ma huwa s-servizz ta' *company secretary* u *registered office*, sa ma dawn iż-żewġ kumpanniji ġew stralċjati. Qal li fl-ewwel xhur tas-sena 2018, l-MFSA u l-Malta Gaming Authority t-tnejn li huma ħadu passi dixiplinarji fil-konfront ta' Christian Ellul u Karl Schranz personalment, kif ukoll kontra s-soċjetà li tagħha huma kienu diretturi u kontra kumpanniji oħra fejn Schranz u Ellul kienu 'fiduċjarji'. L-appellat spjega li f'Marzu tal-2019, Kočner ġie mixli li ordna u ħallas għall-qtil ta' Jan Kuciak u s-sieħba tiegħu, u t-*tweets* li jiffurmaw il-mertu ta' dawn il-proċeduri ttellgħu mill-appellat f'dan il-kuntest u f'dan iż-żmien, inkluż

fid-dawl ta' informazzjoni li bdiet hiegħa mis-Slovakkja wara l-arrest u t-tfittxijiet fil-proprjetà ta' Kočner.

21. L-appellat qal li fil-mori ta' dawn il-kawżi, Kočner instab ħati ta' ffalsifikar u frodi f'każ ieħor investigat minn Kuciak, u Kočner kompli jigi investigat mill-awtoritajiet Slovakkji kemm dwar il-qtil ta' Kuciak u t-tfajla tiegħu, kif ukoll dwar każijiet oħra ta' tixħim u frodi, inkluż dwar l-involviment tiegħu fid-*Donovaly Case*. L-appellat qal li din il-Qorti għandha tara ċ-ċirkostanzi attwali ta' meta huwa tella' dawn it-*tweets*, u l-fatt li f'temp ta' ftit xhur fl-Ewropa nqatlu żewġ ġurnalisti li kienu qegħdin jinvestigaw u jikxfu l-korruzzjoni u reati oħra mwettqa minn persuni ta' awtorità ċivili jew miljunarji. Qal li wieħed għandu kull dritt jippreżumi li direttur ta' kumpannija u / jew *company secretary* għandhom iwettqu d-dmirijiet u responsabbiltajiet onerużi imposti fuqhom bil-liġi, u li dawn id-dmirijiet u responsabbiltajiet ma jispiċċawx għaliex wieħed jallega li dawn is-servizzi ngħataw *pro bono*. L-appellat qal li kien waqt li Christian Ellul kien direttur, u s-soċjetà li tagħha huwa direttur kienet *company secretary* u kienet qegħda toffri l-uffiċċju tagħha bħala *registered office* ta' dawn il-kumpanniji, li seħħew l-atti frawdolenti fl-hekk imsejjaħ 'Donovaly case'. Qal li jsegwi minn dan li jew l-appellant kien konsapevoli ta' dawn l-atti frawdolenti, u akkwiezza għat-twettiq tagħhom, jew inkella dan rema l-obbligi tiegħu u ma tax każ x'inhit tagħmel il-kumpannija mmexxija minnu f'każ li jinvolvi miljuni ta' Euro. L-appellat qal li kien biss wara li Jan Kuciak kixef dawn l-atti frawdolenti li Christian Ellul irriżenja mill-inkarigu tiegħu. L-appellat qal li l-Ewwel Qorti fil-fatt ikkwotat mill-kitbiet ta' Kuciak, u sabet li kien bl-involviment attiv tal-kumpanniji Maltin li l-Gvern Slovakk ġie ffrodat miljuni ta' Euro.

22. L-appellat qal li huwa fatt inkontestat li f'temp ta' erba' xhur, ġew maqtula żewġ ġurnalisti investigattivi fit-territorju Ewropew, u fiż-żewġ assassinji il-Pulizija waslu biex ressqu akkużati bl-omicidji rispettivi, persuni li kienu qegħdin jiġu investigati minn dawn il-ġurnalisti. Qal li assassinju ta' ġurnalist investigattiv huwa ta' interess pubbliku kbir, u żewġ assassinji f'temp ta' erba' xhur mhux biss sabu ruħhom fuq il-faċċata tal-gazzetti Ewropej kollha, iżda bħala konsegwenza tagħhom, waqa' l-Gvern fis-Slovakkja u rriżenja Prim Ministru Malti. Qal ukoll li minnufih wara l-assassinju ta' Kuciak, bdew investigazzjonijiet dwar il-kitbiet tiegħu, u fil-fatt tressaq u nstab ħati Marian Kočner fil-każ magħruf bħala d-Donavaly Case, li fih kienu involuti kumpanniji Slovakki u Maltin, fejn l-appellant kien konsulent legali u direttur tal-kumpanniji Maltin, u l-kumpannija E & S Consultants kienet is-Segretarju tal-kumpannija, bir-*registered office* ta' dawn il-kumpanniji jkun l-istess indirizz ta' din is-soċjetà. Qal li l-fatt li l-appellant, kuntrarjament għaċ-ċittadini l-oħra ta' pajjiżi demokratiċi Ewropej, ma jarax din l-istorja bħala waħda ta' interess pubbliku, hija problema tal-appellant, għaliex din hija storja ta' interess pubbliku ġenerali. L-appellat qal li l-liġi fl-artikolu 4(5) tal-Kap. 579, tiddefinixxi min għandu jitqies bħala 'persuna pubblika', fejn is-subartikolu (ċ) jistabbilixxi li għandha titqies bħala persuna pubblika *'persuna li abitwalment teżercita professjoni, arti jew sengħa, u l-fatti attribwiti lilha jirreferu għat-twettiq ta' dik il-professjoni, arti jew sengħa'*. Qal li huwa inkontestat li l-appellant huwa avukat u li l-kumpannija mmexxija minnu tipprovdi servizzi professjonali legali u finanzjarji.

23. B'riferiment għat-tieni aggravju tal-appellant, l-appellat jgħid li l-Ewwel Qorti laqgħet l-eċċezzjoni tal-appellat li l-pubblikazzjoni tammonta għal opinjoni onesta. Jgħid li din hija difiża ġdida introdotta fil-liġi Maltija meta daħal fis-seħħ

I-Att dwar il-Midja u l-Malafama (Kap. 579 tal-Liġijiet ta' Malta) u din id-difiża tilliberalizza l-liġi b'mod radikali. Qal li din id-difiża ġdida fil-fatt tirrikonoxxi d-dritt ta' kull individwu li mhux biss jifforma opinjonijiet, iżda jesprimihom u jikkomunikahom lil l-ħaddieħor, li jirreagixxi u jirrispondu għal dak li jiġri madwaru b'mod sugġettiv, anki jekk fil-proċess ikun wasal għal konkluzjonijiet li mhumiex korretti. Qal li l-Ewwel Qorti għamlet analiżi profonda dwar l-elementi legali meħtieġa biex tirnexxi din id-difiża, u dwar jekk huwa setax ikollu opinjoni espressa fit-*tweets* abbażi tal-fatti eżistenti fiż-żmien tal-pubblikazzjoni tagħhom.

24. B'riferiment għat-tielet aggravju tal-appellant, l-appellat wieġeb li d-dritt tal-appellant għal l-ħajja privata u familjari baqa' integru, billi t-*tweets* bl-ebda mod ma jsemmu l-ħajja privata u familjari tal-appellant, u għalhekk mhux possibbli li wieħed jargumenta li kellu jinżamm bilanċ bejn dawn id-drittijiet fundamentali meta d-dritt tal-ħajja privata ma ntmessx.

25. Qal ukoll li biex persuna tipproċedi b'kawża ta' libell, wieħed għandu jippreżumi li dik il-persuna ħasset ruħha offiża bil-pubblikazzjoni. Qal li mhux kull publikazzjoni offensiva hija libelluża skont il-liġi, u għamel riferiment għal sentenza tal-Qorti Ewropea dwar id-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem¹, li tgħid li l-libertà tal-espressjoni tapplika mhux biss għal ideat jew informazzjoni li mhumiex offensivi jew li wieħed jista' jkun indifferenti għalihom, iżda wkoll għal ideat li jixxukkjaw, joffendu jew jiddisturbaw lil min jirċevihom.

---

¹ ECHR Handyside judgement tas-07.12.1976.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

26. Din il-Qorti sejra tikkunsidra l-aggravji mressqa mill-appellant, u dan fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet magħmulin mill-Ewwel Qorti fis-sentenza appellata, u tas-sottomissjonijiet ipprezentati mill-appellat. In suċċint l-appellat ħassu aggravat bis-sentenza tal-Ewwel Qorti li laqgħet id-difiża tal-opinjoni onesta sollevata mill-appellat, ċaħdet il-kumplament tal-eċċezzjonijiet sollevati mill-appellat, u ċaħdet it-talbiet tal-appellant, stante li sabet li l-pubblikazzjonijiet impunjati mhumiex diffamatorji.

L-ewwel aggravju: evalwazzjoni skorretta tal-provi mill-Ewwel Qorti

27. L-appellant qal li l-Ewwel Qorti m'għamlitx apprezzament korrett tal-provi miġjuba quddiemha, meta kkonsidrat li l-appellat esprima 'opinjoni onesta' fit-tweets ippubblikati minnu. Qal li t-tweets in kwistjoni ġew imxandra fuq pjattaforma miftuħa, b'aċċess inkontrollat, u b'*readership* mingħajr limitu, fejn l-appellat talab għall-arrest tiegħu wara li rabat flimkien il-fatt tal-qtil tal-ġurnalist Jan Kuciak fis-Slovakkja, ma' skema ta' frodi bis-sistema tal-VAT li seħħet fis-Slovakkja, u li allegatament ġiet iffaċilitata bit-twaqqif ta' kumpanniji Maltin mill-appellant u mis-soċju tiegħu, u għalhekk implicitament assoċja lill-appellant mal-qtil ta' ġurnalist fis-Slovakkja. Qal li l-appellat għamel dan b'malizzja u biex ikun sensazzjonali, billi ġebbed il-fatti b'tali mod li wassal in-narrattiva tiegħu, jiġifieri li Malta hija pajjiż minn fejn jistgħu jsiru affarijiet illeċiti. L-appellant qal li b'dak li ppubblika l-appellat, dan ħammeġ ir-reputazzjoni tiegħu, u konsegwenza ta' dan ir-rappurtagġ huwa soffra konsegwenzi serjissimi, inkluż billi l-awtoritajiet regolatorji tal-pajjiż iddeċidew

li huwa mhuwiex persuna *fit and proper* biex ikompli jippresta servizzi finanzjarji, u billi ġew irtirati xi liċenzji maħruġa mill-awtoritajiet. L-appellant qal li l-Ewwel Qorti ma qisitx li jrid jinħoloq bilanċ bejn id-dritt tal-espressjoni ta' opinjoni onesta u d-dritt għar-reputazzjoni tal-appellant, u l-appellat ma ressaqx l-aħjar prova dwar ir-raġuni għalfejn huwa fformula l-opinjoni espressa minnu. L-appellant qal ukoll li huwa ħassu aggravat għaliex l-Ewwel Qorti għamlet bħala tagħha l-opinjoni espressa mill-appellat, b'tali mod li dak imxandar minnu ġie jikkostitwixxi stat ta' fatt.

28. Ir-retroxena għal dan l-appell hija sensiela ta' rapporti f'ġurnali kemm Maltin kif ukoll barranin li jorbtu l-qtil tal-ġurnalist Slovakk Jan Kuciak u tas-sieħba tiegħu, ma' Marian Kočner, negozjant ewlieni fis-Slovakkja. Kien wara li seħħ il-qtil ta' Kuciak u s-sieħba tiegħu fis-Slovakkja, erba' xhur biss wara l-assassinju f'Malta ta' omm l-appellat Daphne Caruana Galizia, li l-appellat ippubblika t-tweets li permezz tagħhom għamel għadd ta' osservazzjonijiet u konnessjonijiet bejn l-appellant u l-operat tas-soċjetà immexxija minnu, u l-persuna li kien qiegħed jiġi investigat dwar il-qtil ta' Kuciak u s-sieħba tiegħu. Ma kienx l-appellat li wasal għall-konklużjoni li Marian Kočner, negozjant ewlieni fis-Slovakkja, seta' kien il-moħħ wara l-qtil ta' ġurnalist f'pajjiżu, iżda kienu l-investigazzjonijiet li saru mill-Pulizija Slovakkja dwar dan il-qtil li wasslu biex ġie arrestrat Kočner, u biex ġew żvelati stejjer li jorbtu x-xogħol investigattiv li kien qiegħed jagħmel Kuciak fiż-żmien li nqatel, ma' dan in-negozjant ewlieni f'pajjiżu. Dawn l-investigazzjonijiet wasslu biex ġie stabbilit li Kočner fin-negozju tiegħu għamel użu mis-servizzi offruti mis-soċjetà mmexxija mill-appellant hawn Malta, u ġie żvelat ukoll li għal xi żmien dan kellu relazzjoni ta' qrubija mal-appellant, stante li bintu kienet miżżewġa lill-appellant bejn l-2012 u l-2013.

Minn dawn l-investigazzjonijiet irrizulta wkoll li bejn l-2010 u l-2017, l-appellant, tramite l-kumpannija mmexxija minnu, ippresta servizzi varji lil Kočner, fosthom bl-inkorporazzjoni ta' kumpanniji hawn Malta, bl-użu tal-uffiċċju tal-kumpannija mmexxija mill-appellant bħala *registered office* għall-kumpanniji inkorporati minn Kočner, l-għoti tas-servizz ta' *company secretary* mill-kumpannija mmexxija mill-appellant lill-kumpanniji ta' Kočner, kif ukoll billi l-appellant kien direttur ta' waħda mill-kumpanniji inkorporati hawn Malta minn Kočner. Kienu dawn ir-rabtiet bejn l-appellant, anki jekk fil-vesti professjonali tiegħu, u l-persuna akkużata li kienet il-moħħ wara l-qtil ta' Kuciak, li wasslu lill-appellant jippubblika t-*tweets* li l-appellant jinsisti li huma malafamanti u diffamatorji fil-konfront tiegħu, partikolarment fejn l-appellant jistaqsi jekk wasalx iż-żmien li f'Malta jiġi arrestat l-appellant b'rabta mhux mal-qtil ta' Jan Kuciak u s-sieħba tiegħu, iżda b'rabta ma' dak li kien qiegħed jinvestiga Kuciak u r-riżultanzi ta' dawk l-investigazzjonijiet, jiġifieri r-rwol li kellu l-appellant fil-kumpanniji inkorporati għall-benefiċċju ta' Kočner. L-Ewwel Qorti fis-sentenza tagħha spjegat li meta nqatel Kuciak, dan kien qiegħed jinvestiga skema ta' evażjoni tat-taxxa li aktarx kienet tithaddem minn Malta, u li fiha kien hemm l-involviment tas-soċjetà mmexxija mill-appellant, li anki jekk kien qiegħed jaħdem *pro bono*, kellu obbligi onerużi ferm x'josserva kemm bħala direttur tas-soċjetajiet inkorporati minnu, kif ukoll fir-rigward tas-servizzi l-oħra kollha li ġew ipprestatu minnu u mill-kumpannija mmexxija minnu fuq medda ta' seba' snin bejn l-2010 u l-2017. Fil-fatt l-Ewwel Qorti osservat li l-appellant esprima l-fehma li l-appellant, bħala direttur tas-soċjetà E & S Consultancy Limited, għandu jiġi arrestat u investigat, għalkemm arrest ma jfissirx ħtija jew imputazzjoni ta' ħtija. L-opinjoni espressa mill-appellant kienet li l-prestazzjoni tas-servizzi da parti tal-

appellant jew tan-negozju mmexxi minnu, wasslet biex ġew iffacilitati tranżazzjonijiet finanzjarji li kienu fil-mira tal-investigazzjoni li saret mill-ġurnalist maqtul. L-Ewwel Qorti kkonkludiet li l-fehmiet espressi mill-appellat huma bbażati fuq abbondanza ta' fatti li eżistew fiż-żmien li fih deheru dawn it-*tweets*, u li persuna onesta setgħet faċilment, legittimament u onestament tasal għall-istess fehmiet espressi mill-appellat.

29. L-appellant permezz tal-ewwel aggravju tiegħu qiegħed jilmenta, li l-Ewwel Qorti injorat għal kollox il-ħsara sofferta minnu konsegwenza ta' dawn il-pubblikazzjonijiet, inkluż il-ħsara li sofra meta ġew irtirati liċenzji maħruġa mill-awtoritajiet regolatorji, u meta ġie deċiż li huwa mhux persuna *fit and proper* biex ikompli jippresta ċerti servizzi fil-qasam finanzjarju. Iżda din il-Qorti ma taqbilx ma' dan l-aggravju tal-appellant. Fl-ewwel lok irid jiġi ppuntwalizzat li l-opinjoni espressa mill-appellat hija riżultat ta' diversi xhur ta' investigazzjonijiet mill-Pulizija Slovakkja u rapporti f'ġurnali anki barranin, li wasslu biex ġiet stabbilita l-konnessjoni bejn l-appellant u s-soċjetà mmexxija minnu hawn Malta, u l-persuna mixlija li kienet il-moħħ wara l-qtil ta' Kuciak u tas-sieħba tiegħu. Kien permezz ta' dawn l-investigazzjonijiet li ġie stabbilit li l-operat tal-appellant bħala fornitur ta' servizzi finanzjarji, seta' ma kienx leali lejn l-obbligi onerużi ferm li l-istess appellant kellu jgħorr meta ppresta s-servizzi tiegħu. Minn dawn l-investigazzjonijiet ukoll ġie stabbilit li l-ġurnalist Jan Kuciak inqatel għaliex kien qiegħed jinvestiga l-operat ta' Kočner fi skema ta' evażjoni ta' taxxa u frodi, kif ukoll l-operat tad-diversi kumpanniji li dan in-negozjant kien involut fihom. L-appellant, filwaqt li jgħid li sofra danni għar-reputazzjoni tiegħu minhabba t-*tweets* ippubblikati mill-appellat, fl-istess ħin ma jgħid xejn dwar il-provi li kkonsidrat l-Ewwel Qorti, senjatament it-traduzzjonijiet tal-artikoli li

dehru f'gurnali u f'mezzi tal-istampa barranin li jagħtu dettalji dwar l-imsemmija skema ta' frodi u jorbtu l-kumpanniji rreġistrati mill-appellant ma' din l-iskema ta' evażjoni ta' taxxa. Kienu dawn il-provi li wasslu lill-Ewwel Qorti tikkonkludi li l-pubblikazzjoni tal-appellat tammonta għal espressjoni tal-opinjoni onesta tiegħu, u għalhekk kien hemm provi aktar oggettivi li wasslu lill-Ewwel Qorti għall-konvinciment tagħha li t-tweets jammontaw għal espressjoni tal-opinjoni onesta tal-appellat. L-appellant ma ressaq l-ebda prova li huwa qeda l-obbligi imposti fuqu bil-liġi jew ħa passi ulterjuri sabiex juri b'liema mod huwa kkonforma mal-obbligi imposti fuqu, u dak li għamel kien biss li avvicina lill-gurnalisti li ppubblikaw ċerti stejjer wara li dehru l-pubblikazzjonijiet tal-appellat, u qalilhom il-verżjoni tiegħu tal-istorja, f'tentattiv sabiex jiddisassoċja ruħhu minn ma' Kočner u n-negozju tiegħu. Jirriżulta wkoll li l-awtoritajiet regolatorji Maltin, jiġifieri l-MFSA u l-Malta Gaming Authority, ħadu passi dixiplinarji fil-konfront tal-appellant u l-kumpannija mmexxija minnu fil-bidu tal-2018, jiġifieri fl-istess żmien li fih inqatel Kuciak, u meta kien għad m'hemm l-ebda investigazzjoni li stabbiliet in-ness bejn l-appellant u Kočner. Dan ifisser li uħud mir-riperkussjonijiet u konsegwenzi li jilmenta minnhom l-appellant, huma riżultat ta' investigazzjoni indipendenti li saret dwaru, anki kif jirriżulta minn dak li ntqal mix-xhud Dr Carl Brincat, li spjega li l-investigazzjoni li ssir hija waħda *open source* u li tikkonsidra diversi għejjun ta' informazzjoni qabel tittiehed id-deċiżjoni finali mill-awtorità regolatorja. In vista ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, din il-Qorti tqis li l-ewwel aggravju tal-appellant mhuwiex ġustifikat, għaliex minn imkien ma jirriżulta li l-Ewwel Qorti għamlet evalwazzjoni skorretta tal-provi li kellha għad-dispożizzjoni tagħha, u għalhekk tiċċdu.

It-tieni aggravju: fis-sentenza appellata l-Ewwel Qorti naqset li tagħmel interpretazzjoni u evalwazzjoni korretta tal-elementi tal-liġi

30. L-appellant qal li l-Ewwel Qorti kellha tagħmel evalwazzjoni tal-opinjoni espressa mill-appellat, u li meta jiġi ppubblikat kumment malafamanti u diffamatorju fil-konfront ta' persuni privati mingħajr l-eżistenza ta' prova li torbot lill-appellant ma' dak allegat jew ippubblikat mill-appellat, l-estremi ġuridiċi tal-opinjoni onesta ma jkunux ġew sodisfatti. Żied jgħid li l-Ewwel Qorti kellha tara li jintlaħaq bilanċ bejn il-pubblikazzjoni tal-appellat, li huwa ġurnalista rinomat anki fuq livell internazzjonali, li dak li jikteb jattira ammont ta' segwaċi, u l-jedd tal-appellant għall-protezzjoni tar-reputazzjoni tiegħu. Qal ukoll li huwa mhuwiex persuna pubblika, u għalhekk dak ippubblikat mill-appellat m'huwa tal-ebda interess pubbliku.

31. Il-Qorti ma taqbilx mal-appellant li huwa għandu jitqies bħala persuna privata, jew li dak ippubblikat mill-appellat mhuwiex ta' interess pubbliku. L-artikolu 4(5)(ċ) tal-Kap. 579 jiddefinixxi 'persuna pubblika' bħala persuna li *'abitwalment teżerċita professjoni, arti jew sengħa, u l-fatti attribwiti lilha jirreferu għat-twettiq ta' dik il-professjoni, arti jew sengħa'*. M'hemmx dubju li l-appellant kien qiegħed jaġixxi fil-vesti ta' fornitur ta' servizzi professjonali, jew fil-vesti tiegħu ta' avukat meta ppresta servizzi lil Kočner. Għaldaqstant ma jistax jingħa li l-appellant għandu jingħata l-istess livell ta' protezzjoni li tingħata 'persuna privata'. Lanqas ma jista' jingħad li dak ippubblikat mill-appellat mhuwiex materja ta' interess pubbliku, u dan meta r-retroxena għal dawn il-pubblikazzjonijiet kien l-assassinju ta' ġurnalista investigattiv li kien qiegħed

jinvestiga l-qrubija bejn negozjant ewlieni f'pajjiżu u skema mħaddma biex jiġi ffrodat il-Gvern ta' pajjiżu. Dan ftit tal-ġimgħat wara li anki f'Malta kien hawn qtil ta' ġurnalista investigattiva, inċidentalment omm l-appellat, liema avveniment iddomina l-aħbarijiet lokali u anki Ewropej għal bosta xhur wara li seħħ, li juri li kien hawn interess pubbliku qawwi kemm fil-qtil tal-ġurnalisti *per se*, kif ukoll f'dak li wassal għal dawn iż-żewġ assassinji. Il-Qorti ma tistax taqbel lanqas mal-appellant li l-qtil ta' ġurnalist fis-Slovakkja ma kien tal-ebda interess għas-soċjetà Maltija. Dan l-argument huwa wieħed fazzjuż u pwerili ferm, partikolarment meta wieħed iqis id-dinamika internazzjonali tan-negozju mmexxi mill-appellant, u l-fatt li avvenimenti li jseħħu fit-territorju ta' kwalsiasi Stat Membru tal-Unjoni Ewropea, b'xi mod jistgħu jaffettwaw is-sitwazzjoni lokali. Dan aktar u aktar meta jiġi stabbilit li l-ġurnalist maqtul fis-Slovakkja kien qiegħed jinvestiga l-operat ta' negozjant ewlieni f'pajjiżu, li aktarx li kien qiegħed jagħmel użu mis-servizzi offruti minn kumpannija Maltija sabiex jevadi t-taxxa u jiffroda lill-Gvern ta' pajjiżu.

32. Il-Qorti ikkunsidrat il-gravità tas-sejbiet li saru indipendentement mill-mod ta' kif tmexxiet is-soċjetà mmexxija mill-appellant quddiem l-obbligi onerużi ferm li kellha quddiemha; in-natura tal-opinjoni espressa mill-appellat, u kemm dak li qal l-appellat huwa materja ta' interess pubbliku; is-sors tal-informazzjoni tal-appellat, li jirriżulta li kienu diversi artikli u r-riżultanzi ta' sħarriġ li sar minn investigaturi fis-Slovakkja; il-fatt li dak ippubblikat mill-appellat kien diġà fid-dominju pubbliku, kif jirriżulta mid-dokumenti esebiti quddiem l-Ewwel Qorti, u l-fatt li l-ewwel *red flags* fir-rigward tal-operat tas-soċjetà mmexxija mill-appellant u r-rabtiet tiegħu ma' Kočner, deheru fl-2012; il-fatt li dawn ir-rivelazzjonijiet kienu ta' natura urġenti, u ċ-ċirkostanzi li wasslu

għal dawn il-pubblikazzjonijiet, partikolarment meta wieħed iqis li wara l-assassinju tal-ġurnalist Jan Kuciak fis-Slovakkja waqa' l-Gvern, filwaqt li kien hemm riperkussjonijiet oħra fis-settur tan-negozju.² Il-Qorti ma tistax tqis li ma kienx hemm interess pubbliku fl-opinjoni espressa mill-appellat. Hawnhekk il-Qorti tagħmel riferiment għal dak li qal Lord Denning fis-sentenza **London Artists Ltd v. Littler [1969]**³:

“Whenever a matter is such as to affect people at large, so that they may be legitimately interested in, or concerned at, what is going on; or what may happen to them or others; then it is a matter of public interest on which everyone is entitled to make fair comment.”

33. Il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, fis-sentenza **De Haes Gijssels v. Belgium (1997)** qalet illi:

“It is incumbent on the press to impart information and ideas of public interest. Not only does the press have the task of imparting such information and ideas: the public also has a right to receive them.”

34. Huwa minn ewl id-dinja li l-pubbliku jiddependi fuq il-*media* għall-informazzjoni u għat-twassil ta' opinjonijiet iffurmati abbażi tal-informazzjoni disponibbli għall-ġurnalist, u l-pubbliku b'mod ġenerali m'għandux għarfien tal-intrici u l-konnessjonijiet li jkun hemm bejn aħbar fix-xena internazzjonali u dak li jista' jkun għaddej lokalment. Huwa għalhekk li quddiem ċirkostanzi bħal dawn li d-difiża li jaħseb għaliha l-artikolu 4 tal-Kap. 579 għandha tirnexxi, kemm għaliex min qiegħed jippresta servizz professjonali m'għandux jinheba wara l-l-

---

² Il-Qorti hawn ikkonsidrat l-għaxar elementi elenkati minn Lord Nicholls fid-deċiżjoni tal-House of Lords fl-ismijiet **Reynolds v. Times Newspapers Ltd.** (28.10.1999), li minkejja li mhux kollha japplikaw għaċ-ċirkostanzi tal-każ odjern, jinkludu fatturi li din il-Qorti tqis li huma importanti sabiex jgħinu fid-determinazzjoni dwar jekk l-elementi tal-liġi applikabbli għewx sodisfatti kollha.

³ 2 Q.B. 375, 391

iskuża li huwa persuna privata, kif ukoll għaliex avvenimenti bħal dawn huma ċertament ta' interess pubbliku. Għaldaqstant tqis li dan l-aggravju mhuwiex misthoqq, u tiċċdu.

It-tielet aggravju: proporzjonalità bejn id-drittijiet tal-appellant u d-dritt tal-appellat għal-libertà tal-espressjoni

35. L-appellant jgħid li ħassu aggravat ukoll għaliex meta l-Ewwel Qorti aċċettat li l-pubblikazzjonijiet tal-appellat huma riżultat tal-opinjoni onesta tiegħu, hija naqset milli tistabbilixxi l-proporzjonalità li kellha tintlaħaq bejn ir-rispett għall-ħajja privata u tal-familja tiegħu, u d-dritt tal-appellat għal-libertà tal-espressjoni, u l-Ewwel Qorti naqset milli tevalwa b'liema mod huwa safa milqut jew affettwat bl-allegazzjonijiet li saru mill-appellat.

36. Il-Qorti tirrileva li bit-tweets ippubblikati mill-appellat, bl-ebda mod ma ssemma xi fattur li b'xi mod jista' jincidi fuq id-dritt tal-appellant għall-ħajja privata u familjari tiegħu. Il-Qorti hawnhekk tippreċiża wkoll, li kuntrarjament għal dak li pprova jimplika l-appellant fl-aggravji mressqa minnu, bit-tweets tiegħu l-appellat imkien ma implika li hemm rabtiet diretti bejn l-appellant u l-qtil ta' ġurnalist fis-Slovakkja, imma bil-pubblikazzjonijiet impunjati l-appellat kien qiegħed jitlob għal aktar skrutinju mill-awtoritajiet Maltin tal-operat u tal-prattiċi mħaddma mis-soċjetà mmexxija mill-appellant u minnu personalment fil-ħidma professjonali tagħhom. Din il-Qorti tqis li kull azzjoni ta' malafama li tiġi istitwita, tfittex li jintlaħaq bilanċ bejn id-dritt tal-libertà tal-espressjoni tal-parti konvenuta u d-dritt għall-protezzjoni tar-reputazzjoni tal-parti attriċi. Dan però m'għandux ifisser li sabiex tiġi protetta r-reputazzjoni ta' individwu jew ta'

entità, il-libertà tal-ħsieb u tal-espressjoni ta' opinjoni li wieħed jista' raġonevolment jasal għaliha, għandhom ikunu mxekkla. Din il-Qorti tirrileva li filwaqt li l-protezzjoni tas-sorsi hija dritt fundamentali fil-qasam ġurnalistiku, fil-każ odjern l-appellat ippreżenta evidenza kopjuża li abbażi tagħha huwa wasal għall-opinjoni tiegħu, u kien f'dan il-kuntest li l-Ewwel Qorti waslet għad-deċiżjoni tagħha li t-tweets ippubblikati mill-appellat jammontaw għal espressjoni tal-opinjoni onesta tiegħu. Għaldaqstant din il-Qorti ma jirriżultalhiex li l-Ewwel Qorti naqset milli tilhaq proporzjonalità bejn id-drittijiet fundamentali rispettivi tal-partijiet. Il-fatt li l-Ewwel Qorti sabet li l-pubblikazzjonijiet in kwistjoni jammontaw għall-opinjoni onesta tal-appellat, m'għandux ifisser li l-Ewwel Qorti naqset milli tevalwa jekk dak ippubblikat mill-appellat, kisirx xi jedd tal-appellant. Din il-Qorti taqbel mal-Ewwel Qorti li l-pubblikazzjonijiet tal-appellat huma riżultat tal-opinjoni onesta tiegħu, u għalhekk jimmeritaw il-protezzjoni tal-artikolu 4(2) tal-Kap. 579 tal-Liġijiet ta' Malta.

Decide

Għar-raġunijiet premissi, din il-Qorti tiddeċiedi dan l-appell billi tiċhdu, filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata fl-intier tagħha.

L-ispejjeż tal-proċeduri quddiem l-Ewwel Qorti għandhom jibqgħu kif deċiżi, filwaqt li l-ispejjeż ta' dan l-appell huma a karigu tal-appellant.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**